T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

KADIN YAZAR NADEJDA HVOŞÇİNSKAYA'NIN EDEBİ SANATI

Hazırlayan
Özlem SARIHAN

Danışman
Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2019
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

KADIN YAZAR NADEJDA HVOŞÇİNSKAYA'NIN EDEBİ SANATI

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Özlem SARIHAN

Danışman
Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

Temmuz 2019
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Özlem SARIHAN

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

"Kadın Yazar Nadejda Hvoşçinskaya'nın Edebi Sanatı" adlı yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Özlem SARIHAN	Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

KABUL ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Sevinç Üçgül danışmanlığında **Özlem Sarıhan** tarafından hazırlanan **"Kadın Yazar Nadejda Hvoşçinskaya'nın Edebi Sanatı"**adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Rus Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

10/07/2019

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Sevinç Üçgül

Üye : Doç. Dr. Reyhan Çelik

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Eda Havva Tan Metreş

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 15.../08.../2019.. tarih ve ..33..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

15 / 08 / 2019

Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

"Kadın Yazar Nadejda Hvoşçinskaya'nın Edebi Sanatı" adlı çalışma RusDili ve Edebiyatı alanında eğitim gören biri olarak ufkumu farklı yönde genişletti. Rus toplumunda, edebiyat ve kültüründe kadınların yeri ve rölü hakkında uzun süreye yayılan bu çalışmamın Üniveristemiz ve Türkiye'nin diğer yükseköğretim kurumlarındaki kütüphanelerde, ERASMUS yüksek lisans öğrencisi olarak gittiğim Tallinn şehrindeki kütüphanelerde, kaynak arama sürecimin verimli geçtiğini belirtmek isterim. Rus edebiyatında lisans eğitimimde bahsedilmeyen bir konuyu tez çalışması olarak seçmemde beni cesaretlendiren, bu vesileyle 19. yy Rus edebiyatındaki kadın yazarları tanıma, okuma ve inceleme fırsatı dolayısıyla beni yönlendiren, böyle bir çalışma yapmaya teşvik eden kıymetli danışman hocam Prof. Dr. **Sevinç ÜÇGÜL'e** ve bana manen destek olan ailem ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Özlem SARIHAN

Kayseri, Haziran, 2019

KADIN YAZAR NADEJDA HVOŞİNSKAYA'NIN EDEBİ SANATI

Özlem SARIHAN

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019
Danışman: Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

KISA ÖZET

19. yy. Rus edebiyatında kadın yazarlarından Nadejda Hvoşçinskaya (1822-1889) yaşamı ve sanatıyla önemli bir yere sahiptir. 19.yüzyılda edebiyat ve sanatta kadın yazarlara olan mesafeli yaklaşım dolayısıyla eserlerini takma isimlerle yayınlatan N.Hvoşçinskaya dönemin sosyal demokrat aydınlarının desteğiyle 19. yy birinci yarısındaki kadın yazarlara göre daha şanslı sayılabilir. Tez çalışmamızın konusu bir kadın yazar olarak onun yaşamı ve eserleridir. Eserlerinde siyasi, toplumsal ve sosyal konuları ele alan yazar, toplumdaki adaletsizlik, cehalet, çıkarcı, ihanet ve yalan dolu ilişkilerin yanı sıra kadının toplum ve aile içindeki mutsuz ve haksız durumunu dile getirerek bu duruma karşı duruşunu göstermiştir.

Çalışmamızda yazarın hayatından bahsederken dönemin tarihi olayları ve taşradaki yaşam şartlarının yanı sıra N. Hvoşçinskaya'nın şair, yazar ve eleştirmen olarak faaliyetleri de incelenmiştir. Bu bağlamda tarih ve edebiyat tarihi inceleme yöntemleriyle metne bağlı inceleme ve yorumlama yöntemlerinden faydalanılmıştır.

N.Hvoşçinskaya dönemin taşra vilayetlerinden biri olan Ryazan'da yaşamasına rağmen Moskova ve Petersburg'un edebiyat çevrelerince tanınmış, eserlerine yoğun ilgi duyulmuştur. Yazarın ölümünden sonra Rusya'da uzun yıllar isminden bahsedilmemiş, eserleri yayınlanmamıştır. 1990'lı yıllardan sonra Rus edebiyatında kadın yazarlara olan ilginin artması nedeniyle diğer kadın yazarlar gibi Nadejda Hvoşçinskaya'nın da ismi gündeme gelmiş, edebi sanatı ve kadın yazar kimliği ile ilgili hem akademik hem de popüler çalışmalar yapılmıştır.

N. Hvoşçinskaya'yı bir kadın yazar olarak hayatı ve eserleriyle tanıtma amacıyla yapılan bu tez çalışması Türkiye'de özelde bu yazarın hayatına ve eserlerine genelde ise 19. yy Rus edebiyatındaki kadın yazarlara ilgi uyandırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: 19. yy Rus Edebiyatı, Nadejda Hvoşçinskaya, Rus kadın yazarlar

LITERARY ART OF FEMALE AUTHOR NADEJDA HVOŞİNSKAYA

Özlem SARIHAN

Erciyes University, Social Sciences Enstitute
Post Graduate Thesis, July,2019
Consultant: Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

ABSTRACT

Nadejda Hvoşinskaya has an important place in 19th century Russian literature with her life and work. Due to the distant approach to female authors in literature and art in the 19th century, N.Hivoşinskaya was publising her works by ananymous names. With the support of the social democratic intellectuals of the time, she could be considered lucky compared to other female writers in first half of 19th century. The subject of this thesis is as a female writer is her life and works. In her works while dealing with political and social issues, she shows the stance against the injustice insociety, ignorance and manipulative, betrayal, full of lie relations besides the unhappy and unfair situation of women in the family and society.

When we talk about the author's life in our study, as well as historical events and living conditions in the provinches, her activities as poets, writes and critics are also examined. In this context, historical and literary history analysis methods and textual analysis and interpretation methods were utilized.

Altough N.Hivoşinskaya lived in Ryazan, which was one of the provincial provinces of the time, she was recognized by the literary circles of Moskow and Petersburg and her works received great interest. After her death, her name was not mentioned in Russia for mant years and her works were not published.

After 1990's, due to the increasing interest in female writers in Russian literature, her name came to the fare as other female writers and both academic and popular studies on literary art and female writer identity began.

We made this thesis in order to promote the life and works as a women writer in Turkey, in particular the life and works of these authors and penerally aims to arouse interest in the women writers of the 19th century Russian literature.

Keywords: 19th century Russian literature, Nadejda Hvoşçinskaya, Russian female authors

İÇİNDEKİLER

KADIN YAZAR NADEJDA HVOŞİNSKAYA'NIN EDEBİ SANATI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
TEZ İNTİHAL FORMU ..... **ii**
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI ..... **iii**
KABUL VE ONAY SAYFASI ..... **iv**
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR ..... **v**
KISA ÖZET ..... **vi**
ABSTRACT ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **viii**
GİRİŞ **1**

I. BÖLÜM
NADEJDA HVOŞÇİNSKAYA'NIN HAYATI VE SANATI

I.1. Nadejda Hvoşçinskaya'nın Hayatı ve Sanatına Genel Bir Bakış 5
I.2. Nadejda Hvoşçinskaya'nın 19.yüzyıl Rus Edebiyatında Yeri 17

II. BÖLÜM
ŞAİR, YAZAR VE ELEŞTIRMEN KİMLİĞİYLE NADEJDA HVOŞÇINSKAYA

II.1. Şair Kimliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya 20
II.2. Yazar Kimliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya 30
II. 3. Eleştirmen Kİmliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya 42
SONUÇ **46**
KAYNAKÇA **48**
ÖZGEÇMİŞ **51**

GİRİŞ

Geleneği, etkisi ve konularıyla dünya edebiyatında özel bir konuma sahip olan Rus edebiyatında, özellikle 19.yy'da kadın yazarların isminin arka planda kalması son yıllarda araştırılan konular arasında büyük ilgi görmektedir. 19. yy edebiyatında sayıları az olmayan kadın yazarların eserlerinin yayınlanmaması, takma isimlerle yazmaları, eleştirmenlerce eserlerinin yeterli tanıtılmaması gibi etkenlerden kaynaklanan sebeplerden Rusya'da olduğu gibi diğer ülkelerde de onları kimse tanımamış, haklarında araştırma yapılmamış, yazdıkları eserler incelenmemiştir. Bu durum sadece Rus edebiyatına özgü bir özellik olmayıp bu veya diğer uluslarda da benzeri durum söz konusudur. 19.yy Rus edebiyatında kadın yazarların konumunu, Rus toplumsal yaşamında kadının rolü ve yeriyle doğru orantılı olarak yapılmalıdır.

Kadınların sosyal konumları, eğitim olanaklarının çok kısıtlı olması, sadece soylu ve zengin ailelerin kızlarının eğitim alabileceği okullarla sınırlılık, onların kendilerini ifade edememesi, dolayısıyla yazmalarını, yayınlamalarını ve tanınmalarını arka planda tutan önemli nedenlerdir. Bu kısıtlı imkânlara rağmen 19. yüzyılın ilk yıllarından itibaren Rus edebiyatında kadın yazarların faaliyetleri takdiredilecek konumdadır. Henüz 18. yy.'dan başlayarak ilk kadın şair A. Bunina (1774–1829), 19. yy.'da ise N. A. Durova (1783–1866), A. Ya. Panayeva (1820–1893), S. D. Hvoşinskaya (1828–1865) ve N. D. Hvoşinskaya (1824–1889) kardeşleri, M. A. Vilinskaya (1833–1907), O.Şapir (1850-1916) gibi isimler bir kadın duyarlılığıyla aşk, aile, çocuk eğitimi, ulusal ve beşeri değerler, sosyal ve toplumsal ilişkilerden bahseden konular, dil ve üslup özellikleriyle yüksek sanat örnekleri ortaya koymuşlardır. Rusya'da kadınların hukukları ve toplumdaki görevleri konusu Rus demokratlarının programlarında yer alarak gündeme gelir.

Rus eleştirmen V.G.Belinski(1811-1848)'nin "Zeneida R-voy'un Eserleri" başlıklı makalesinde Ye. A.Gan(1814—1842)'ı merkeze alsa da burada genel olarak dönemin

kadınlarının yazma sorunlarını dile getirir.[1] Belinski, erkeklerin kadına olan fiziksel şiddetinin artık yok sayıldığını ama kadını tehdit etme, korkutma ve sözlü olarak aşağılama, incitme gibi durumlarının halen eski alışkanlık olarak devam etmekte olduğunu söyler. Kadın yazarlar aslında en masum uğraş olarak edebiyatla uğraşmaları yüzünden itham edilmelerini en kötü durum olarak değerlendiren Belinski; kanunların kadına erkekler kadar kendi fikirlerinde orijinal ve serbest olma, yazma, yaratma yeteneğini sergileme hakkı tanısa da sorunun bununla çözümlenmediğini yazar. Belinski, "kanun kadını yargılamasa da toplumsal baskı bir "bin başlı yaratık" gibi onu "ahlaksız", görevlerini ihmal edip, hiçe sayıp ortaya atılan, haddini bilmeyen" biri gibi ilan ederek onu ezmeye, incitmeye, rezil etmeye ve yok etmeye kalkıştığını" ifade eder. Belinski, yazan kadını rezil eden toplumun aslında kadının var olan ahlaki değerleri ölçüsünde yazdıklarını okuduğunu, aslında tam olarak yazan kadına karşı olan tutum değil, toplumunu kendinin kendine olan tezadının tartışılmalı olduğunu düşünür.

V.G.Belinski, kadınların hukuksal olarak büyük çaba ve gayretle bir faaliyeti gerçekleştirme fırsatı olduğunda bile toplumsal baskının buna müsade etmediğini söyler. Belinski, erkek ve kadın hakları (kanun olarak) yazma konusunda eşit gibi görünse de, kanunlar üzerinde duran toplumsal baskının (erkeklerin baskısı) kadınların cesaretini kırdığını yazar. Bu baskıcı tarafa göre duygularını açıklayan, yazan kadın "erkeklerin gözünde ahlaksız, görevlerini ihmal eden, haddini bilmeyen" kadındır. Yazarlık erkeğe toplumda saygı ve statü getirirken, kadına "ahlaksız ve sorumsuz" gibi sıfatlar yüklemektedir.[2]

Sosyal demokrat yazar ve düşünür A.İ.Hertsen (1812-1870)'ın önemli eserlerinden "Kto Vinovat?"da kadınların hak ve hukukları, toplumda yeri ve rolü konusu devrimci demokratik bakış açısıyla gündemdedir.

Dönemin saygın dergilerinden "Sovremennik" sayfalarına kadın sorununu taşımakta ve bunu tartışmaya açmaktadır. N.G.Çernışevski (1828-1889) ana sorunu şöyle ifade eder: "Biz, sadece erkek ve kadınlar için kamuoyunda eşit derecede açık olan tüm

---

1 Vissarion Grigoryeviç Belinski; Soçineniya Zeneidı R-voy, V 9-ti tomah, (1979) http://az.lib.ru/b/belinskij_w_g/text_2730.shtml, Şubat 2008. (Bundan sonra bu kaynakçanın ismi Belinski; Şubat 2008. kısaltmasıyla kullanılacaktır.)

2 Sevinç Üçgül; "Bir Eleştirmenin Penceresinden 19. Yüzyıl Rusya'sında Kadın Yazarlar", (Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Uluslararası – Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi, 05-07 Mart 2009, Sakarya), Kongre Bildirileri, II. Cilt, Sakarya 2009, s. 165-172.

faaliyet dallarında kadınların erkeklerden hiç de daha az akıl ve zekâ, nitelik ve beceri göstermediğini kesinlikle biliyoruz.” Derginin 1860’lı yıllara ait sayısında yer alan M.İl. Mihaylov’un “Kadınlar: Onların Ailede ve Toplumda Eğitimi ve Önemi” adlı makalesi uzun süre gündemi meşgul eder. Fransız sosyalistlerinden Pierre-Joseph Proudhon’(1809-1865)un kadın sorununa yaklaşımını tartışmaya açar. Mihaylov, kadınlara siyasi ve hukuki hakların verilmesi, onların eğitim ve çalışma haklarının erkeklerle eşit olması gerektiğini ileri sürerek Proudhon’un görüşlerine sert tepki gösterir. “Bireysel olarak özgür olma kayıtsız şartsız bir insani özellik olup bunu kadınlardan saklamak, onlara dilsiz canlılardan daha alt bir muameleye maruz bırakmak demektir.” Sosyal demokratlar Rus kadının haklarının sınırlı olmasına karşı seslerini yükselterek toplumda hukuki, siyasi ve sosyal eşitliğin olmasını talep etmekteydiler. Rusya’nın defalarca kadın çariçeler tarafından yönetilen durumunu göz önünde bulundurulursa toprak köleliği kadar utanç verici ikinci sorun kadınların eğitim ve çalışma eşitsizliği idi. 1860’lı yıllarda kadınlar arasında da kendi haklarını talep etmeye başlayan, siyaset, eğitim, sağlık, bilim ve edebiyatta seslerini duyurmaya başlayan örnekler görülmektedir. Araştırmacı yazar Ye. Stroganova N.Hvoşçinskaya’ya bu yılların kadınları arasında özel bir değer vererek onu “döneminin kadın yazarlarının başında gelen” biri olarak tanıtır. [3]

Bu çalışmamızdaki amacımız; Rus edebiyatında 19.yy’ın sadece erkek yazarlardan oluşan bir edebiyat olmadığını az tanınıyor olsalar da pek çok kadın yazarın olduğunu vurgulamak, 19. yy. ikinci yarısında Rus edebiyatında kadın kimliğiyle dikkatleri üzerine toplamış olan Nadejda Hvoşçinskaya’nın hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektir.

19. yy ikinci yarısında edebiyat dergileri ve çevresinde tanınan ve ilgi gören bir yazar olan N. Hvoşçinskaya ölümünden sonra unutulmaya yüz tutan bir yazardır. Rusya’daki tarihi olaylar, ardından Bolşevik yönetimi ve edebiyatın ideolojik bir amaca hizmet etmesi şeklindeki rolü Hvoşçinskaya’nın hiç yayınlanmamasına ve yıllarca arka planda kalmasına sebep olmuştur. Hakkında yayınlanmış ve ulaşabildiğimiz birincil ve ikincil kaynaklar doğrultusunda, çalışmamızda yer verdiğimiz nitel araştırmaların sonucunda

[3] Bknz: Евгения Строганова, ИСТОРИОГРАФИЯ: РЕТРОСПЕКТИВА И ПЕРСПЕКТИВЫ «Пропущенная глава». Женское писательство в России XIX века: российский опыт изучения. http://kcgs.net.ua/gurnal/gurnal-13-11.pdf

yorumlayıcı yaklaşımla mevcut kaynakları derleme ve anlatma yöntemi esas alınacaktır. Bu çalışma; yazarın hem kendi yaşamındaki olaylar hem de eserlerindeki konular, dönem, ortam ve zaman kavramları dikkate alınarak yorumlanacaktır. Ayrı ayrı incelenen ve yorumlanan eserler, araştırmalardaki tespitlerle harmanlanarak tümevarım yöntemiyle sonuca bağlanacaktır.

Tez çalışması giriş ve sonuç bölümleri dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazarın yaşadığı dönem, ailesi, eğitimi, edebiyat çevresi ve eserlerinin yayınlanma tarihleri gibi konular kronolojik olarak aktarılmaya çalışılacaktır. Bu yılların edebiyat dünyasında tanınmış dergiler, onların toplumsal düşünceye etkisi ve katkısı hakkında kısaca bilgi verip yazarın eserlerinin yayın tarihine değinilecektir. Bu ana başlığın ikinci altbaşlığında N. Hvoşçinskaya'nın 19. yy. Rus edebiyatındaki yerini belirlemeye çalışacağız. Bu altbaşlıkta yazar hakkında dönemin edebiyat eleştirmenleri, yazar ve şairlerinin görüşleri esas alınacaktır.

İkinci bölümde yazarın hayatını ve edebi sanatını ele alacağız. Edebi çevresinin yazar üzerindeki etkisini açıklamaya çalışacağız ve dönemin saygın edebiyat çevrelerinin, dergilerin, eleştirmenlerinin yazar hakkındaki görüşlerine istinaden yorumlarda bulunacağız.

Tezimizin "Sonuç" bölümünde ise yazar hakkında yaptığımız araştırma ve incelemeler sonucunda elde edilen önemli hususları belirteceğiz. Çalışmamızın en sonunda, kullandığımız kaynakların listesine yer vereceğiz.

Yazar hakkında bilgilerin sınırlı olması, eserlerine ulaşmadaki zorlukların yanı sıra özellikle 1990'lı yıllardan sonra yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda Rusya'da makale, tez çalışması ve popüler dergilerde yer alan yazılar tez çalışmamızda kaynak olarak kullanıldı. Tezimizde ana kaynakça olarak yazarın eserlerinin yer aldığı Maksim Moşkov'un kütüphanesinden http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/ yararlandığımızı belirtmek isteriz. Bu tez çalışmasıyla Türkiye'de ilk kez, N.Hvoşçinskaya'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecek olup yazarın eserlerine ilgi gösterilmesi umut edilmektedir.

Tez çalışmamızda Nadejda Hvoşçinskaya'nin eserlerinin Rusça olarak incelediğini ve çalışmada yer verilen alıntıların çevirisinin tarafımdan yapıldığını belirtmek istiyorum.

I. BÖLÜM

NADEJDA HVOŞÇİNSKAYA'NIN HAYATI VE SANATI

I.1. Nadejda Hvoşçinskaya'nın Hayatı ve Sanatına Genel Bir Bakış

19.yy Rus edebiyatında bir kadın olarak eserleriyle büyük ilgi gören şair, yazar ve eleştirmen Nadejda Dmitriyevna Hvoşçinskaya Ryazan vilayeti Pronski kazasında 1(13) Haziran 1822'de doğdu. N. Hvoşçinskaya'nın doğum tarihi bazı kaynaklarda 1(13) Haziran 1822, bazısında 20 Mayıs (1 Haziran) 1822 ve 8 (20) Haziran 1824[4], Entsiklopediçeski slovar' Brokgauza i Yefrona (Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона)[5] sözlüğünde ise 20 Mayıs 1825 tarihi olarak belirtilmektedir. N.Hvoşçinsaya'nın hayatıyla ilgili bilgi vereceğimiz bu bölümde sayıca az olan kaynaklardan yararlandık. Bu kaynaklar arasında yazarın kız kardeşi Praskovya Hvoşçinskaya(1832-1916)'nın 1892 yılında yazdığı otobiyografisi geniş ve detaylı içeriğiyle en doğru bilgi veren kaynak sayılabilir.[6] Bu yüzden yazarın hayatına dair farklı kaynaklardaki bilgiler arasında bu yazının daha önemli olduğunu düşünerek faydalandığımı bildirmek isterim. Yazarın doğum tarihi ile ilgili olan bu belirsizliği kız

---

4 Хвощинская, Надежда Дмитриевна https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

5 Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона/Хвощинская-Зайончковская, Надежда Дмитриевна https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%97%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

6 Биография Надежды Дмитриевны Заиончковской Хвощинской (В. Крестовский). Этот биографический очерк написан Прасковьей Дмитриевной Хвощинской и опубликован в посмертном издании романов и повестей Надежды Дмитриевны в 1892 г. https://62info.ru/history/node/6876 . (Bundan sonra bu kaynakçanın ismi "Биографический очерк Прасковьи Дмитриевной Хвощинской" kısaltmasıyla kullanılacaktır.)

kardeşi Praskovya'nın yazısına istinaden 20 Mayıs 1824 olarak kabul ediyoruz.[7] Nadejda Hvoşçinskaya, eserlerini kendi isminin yanı sıra V.Krestovski, V.K., Nikolay Kuratov, V.Poreçnikov, N.Vozdvijenski, N.X., N., X., vb. takma adlarla yazmış ve yayınlatmıştır. Kadın yazarların takma isim kullanmaları o yıllarda çok rastlanan bir durumdu. Kadının edebiyat çevresine girmesi, eser yazması, duygularını dile getirmesi gibi tabuların onları bu tercihe zorladığı bilinmektedir. Bu durum onlara yayın olanağı tanısa da bireysel anlamda özgürlüklerinin kısıtlı olmasının da göstergesi gibi anlaşılır. 19. yy Rus edebiyatında takma isimle yazan kadınların çoğu zaman erkek, bazen ise kadın isimleri veya kısaltmalar kullandıklarını görüyoruz. Örneğin; "Zinayda Petrovna" takma adı ile Y. Gan, "N. Stanitski" takma adı ile A. Panayeva (1820—1893)[8], "İvan Vesenyev" takma adıyla S. Hvoşinkaya (1828—1865)[9], "Marko Vovçok" takma adı ile M. Vilinskaya (1833—1907)[10] vd. N.Hvoşçinskaya evliliği dolayısıyla eşinin soyadı olan Zayonçkovskaya soyadını da taşımıştır. N. Hvoşçinskaya'nın ağırlıklı olarak şiirlerini kendi ismiyle, düzyazı eserlerini "V.Krestovski", eleştiri yazılarını ise 1860'lı yıllarda "V.Poreçnikov", 1870-1880'li yıllarda ise "N.Vozdvijenski" takma isimleriyle yazdığı görülmektedir.

Babası Dmitri Kesareviç Hvoşçinski (ölüm yılı 1856) 8 erkek ve 4 kız kardeşi olan kalabalık, soylu ve varlıklı bir ailede doğmuştur. Baba Dmitri 22 yaşında iken anne - Yuliya Vikentyevna Drobışevskaya-Rubets(1801 -1884) ile evlenmiştir. Yazarın babası Dmitri Hvoşçinski 1812 Anavatan Savaşı'nda topçu subay olarak görev yapmış, savaştan sonra Ryazan'da bir devlet dairesi olan at yetiştirme kurumunda memur olarak çalışmıştır. Soylu bir aile geçmişine sahip olan Hvoşçinskilerin maddi durumu zayıflayarak zaman içerisinde orta halli bir aile yaşamına dönüşmüş, özellikle babalarının bir mahkeme olayından sonra aile ciddi sıkıntılar yaşamıştır; babasından edebiyat ve sanata düşkün biri olarak bahsedebilmektedir. Annesi Yuliya Vikentyevna Drobışevskaya-Rubets Polonya kökenli olup küçük yaştan varlıklı bir ailesi olan dayısı İv.İv.Rubetslerin evinde yaşamış, dönemin soylu ailelerinin kızları gibi ev eğitimi

---

7 A.g.k.

8 Культура и образование: Литература, Авдотья Яковлевна Панаева. http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/PANAEVA_AVDOTYA_EVDOKIYA_YAKOVLEVNA.html

9 Биографическая Энциклопедия, Хвощинская Софья Дмитриевна, http://www.biografija.ru/show_bio.aspx?id=132325

10 Павел Иванов-Остославский, Марко Вовчок: подлинная история жизни. http://www.proza.ru/2008/01/03/321

almış, birkaç yabancı dili iyi düzeyde öğrenmiş ve dönemin tanınmış besteci ve piyanistlerinden olan Daniel Gottlieb Steibelt(1765-1823)'ten müzik eğitimi almıştır. Ailesinin maddi olarak sıkıntı çektiği yıllarda sahip olduğu tüm değerli eşyalarını satarak eşine destek olmuştur. Bu evlilikten sahip olduğu 3 kız ve 1 erkek çocuğunun eğitimleriyle kendisi ilgilenmiş, onlara Fransızca'yı bizzat kendisi öğretmiştir. Babasının deneyimsizliği dolayısıyla çalıştığı kurumdaki görevini yerine getirememesi ve devlet kurumunda zimmetine para geçirme suçuyla itham edilmesi ailenin maddi durumunu ciddi bir şekilde etkilemiştir. Onun yüksek meblağda para cezasına çarptırılmasıyla aile tüm maddi varlığını yitirmiştir. Yaşadığı evi satmak zorunda kalan baba Dmitri Hvoşçinski, 14 yılı aşkın sürede yeniden devlet kurumunda işe girmek için uğraşmıştır. Maddi sıkıntılar ailenin vilayet merkezine taşınmasını gerektirmiştir. Nadejda Hvoşçinska'ya 1884 yılına kadar Ryazan vilayet merkezinde yaşamış, bu yıllarda ara sıra uzun ve kısa müddetli Moskova ve Sankt-Petersburg şehirlerinde akraba ziyaretlerinde bulunmuştur. Aile maddi sıkıntılar içerisinde olsa da çocukların eğitimine önem vermiş ve çocuklar annelerinin sayesinde iyi bir ev eğitimi almışlardı. Nadejda'nın annesinin yoğun ilgisi sayesinde 3 yaşından okumaya başladığını, çok erken yaşlarda G.G.Bayron (1778-1824)'un eserleri olduğunu ve oyuncak bebeklerini Bayron'un kahramanlarını adıyla adlandırdığını kız kardeşinin anılarından öğreniyoruz. Ailenin büyük çocuğu olan Nadejda'nın resim yeteneğinin olduğu, babasının ailenin geçimini sağlaması için yaptığı evrak ve çizim işlerinde ona yardım ettiği bilinmektedir. Çocuklukları edebiyat kitapları okumakla geçen kardeşler kendi aralarında şiir ve düzyazı denemeleri yazma uğraşı bulmuşlardır. Hatta aile içerisinde el yazısıyla hazırladıkları "Yıldızcık" («Звёздочка») adlı bir dergi oluşturmuşlar. Sonraki yıllarda erkek kardeşleri dışında Nadejda, Sofya (1828-1865) ve Praskovya (1832-1916) adlı iki kız kardeşiyle edebiyat camiasının ilgi odağında olacaktır. Sofya ve Praskovya Hvoşçinskaya'ların da ablaları Nadejda kadar olmasa da eserler yazıkları ve bazı dergilerde bu eserlerin yayınlandığı bilinmektedir. Yazarın kendisi gibi kız kardeşleri de takma isim kullanarak yazılar yazar: Sofya; "İv. Vesenyev", Praskovya ise "S.Zimarova" takma isimleriyle eserler yazarlar. Kız kardeşi Sofya'nın edebiyat alanında Nadejda Hvoşçinskaya'nın etkisinde kaldığı görülse de toplumsal ve siyasi görüşlerde aksine durum söz konusu olmuştur. Sofya, ablası Nadejda'yı devrimci demokrat çevreyle tanıştırmış ve bu tanışma Nadejda Hvoşçinskaya'nın edebiyat hayatında önemli izler taşımıştır. Edebiyatın yanı sıra resme karşı da ilgisi olan Sofya

Hvoşçinskaya'nın eserlerinde orijinal düşünceleri, farklı insanların gerçek yaşam betimlemeleri dikkat çeker. O, "Bilge İnsan"(1862), "Tanıdık İnsanlar", "Teyzeden Kalan Miras"(1858), "Bir Ailenin Biyografisi"(1860) gibi eserlerini İv. Vesenyev takma adıyla yayılatır. Eserleri konu itibariyle ablası Nadejda ile yakınlık gösterse de Sofya'nın daha güçlü eleştirel bir anlatımı olduğu söylenir. Ailede edebiyata karşı olan ilgi çocukları etkilemiş ve bu durum onlara küçük yaşlarından dünya edebiyatı klasiklerinin eserleriyle tanışma olanağı sağlamıştır. Nadejda'nın Rus edebiyatından daha fazla dünya edebiyatı yazarlarını - Dante Alighieri (1265-1321), W. Shakespeare (1554-1616), E.Swedenborg (1688-1772), F. Schiller (1759-1805), V. Hugo (1802-1885) gibi yazarların kitaplarını okuması edebiyat zevkinin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Bu yazarlardan V.Hugo'yu kendisi için duayen bir yazar olarak belirlemiş, E.Swedenborg'un mistik görüşlerinden çok etkilenmiştir. Özellikle dönemin edebiyat dergi ve gazetelerini takip eden Nadejda Hvoşçinskaya, 19. yy tanınmış eleştirmenlerinden V. G. Belinski'nin görüşlerine büyük önem vermiş, onu kendisinin "manevi öğretmeni" olarak adlandırmıştır.

Ailenin diğer çocukları gibi Nadejda da Ryazan'daki özel pansiyonda gördüğü eğitimini maddi sıkıntılar dolayısyla tamamlayamaz. Daha sonraki yıllarda Sofya asil ailelerin kızlarının eğitimi için Moskova Yekaterinski Enstitüsü'nde, erkek kardeşi ise askeri okulunda eğitim görür. Sofya'nın eğitim gördüğü Yekaterinski Enstitü, I. Pavel(1754-1801)'in eşi, I. Aleksandr (1777-1825) ve I. Nikolay(1796-1855)'ın annesi olan İmparatoriçe Mariya Fyodorovna (1759-1828) tarafından 1802 yılında kurulmuş bir eğitim kurumuydu. Nadejda, ailesinin maddi durumuna katkı sağlamak üzere bir taraftan babasına yardım ederken, diğer taraftan bireysel çalışmalarda bulunur. Bu konuda ailenin ona desteği Moskova'da dayısının evinde bir süre yaşarken müzik ve İtalyanca özel dersler alması şeklinde olur.

Nadejda Hvoşçinskaya'nın bilinen ilk denemeleri şiirleridir. Genç bir kızın duygu dünyasının ifadesi olan bu şiirler yaşadığı ortamın sıkıcı olmasından şikâyet izleri taşır. 1842 yılından başlayarak şiirleri dönemin en saygın dergilerinden olan "Sın Oteçestva" («Сын - отечества»)'da yayınlanmaya başlar. Petersburg gimnaziumunun öğretmeni ve sansür komisyonun üyesi olan N.İ.Greç (1787-1867) editörlüğünde Sankt-Petersburg'da 1812-1852 tarihleri arasında yayınlanan bu dergi dönemin edebiyat dünyasına ve toplumsal düşüncenin gelişmesine önemli bir katkı sunmuştur.

Daha sonraki yıllarda N.Hvoşçinskaya'nın eserlerinin "Literaturnaya Gazeta" ve "İllyustrasyon"da yayınlandığı görülür. "Edebiyat Gazetesi"nin 1830-1831 tarihleri arasında A.A.Delvig (1798-1831) ve O.M.Somov (1793-1833) editörlüğünde yayınlandığı ve sansür tarafından kapatıldığını, daha sonraki yıllarda - 1840-1849 tarihleri arasında A.Krayevski (1810-1889), F.A.Koni (1809—1879), N.A.Polevoy (1796-1846) ve Vl.R.Zotov (1821-96) gibi isimlerin editörlüklerinde yayınlanan bir edebiyat gazetesi olduğu bilinmektedir. N. Hvoşçinskaya'nın eserlerinin bu dergide 1847 yılından itibaren V. R. Zotov'un editörlüğü süresinde yayınlandığını görüyoruz. Daha sonra aynı isimle bir yayınevi gibi de faaliyet gösteren "Literaturnaya Gazeta"da 1853 ilk kitabı olan manzum eseri "Köy Hali" («Деревенский случай») yayınlanır. Dönemin edebiyat çevresinde şair, yayıncı ve eleştirmen gibi tanınan N.A.Nekrasov (1821-1878) yazarın sanat yeteneğine büyük önem vererek kitapta kendi düşünceleri net ve zarif bir şekilde ifade ettiğini yazar. Nekrasov, Hvoşçinskaya'ya düzyazı eserler yazmasını önerir.[11] Nekrasov'un bu eleştirisini yapıcı bulan Hvoşçinskaya 1859 yılından sonra sadece düzyazı eserler yazmaya başlar.

1848 Fransız İhtilali Nadejda Hvoşçinskaya'yı çok heyecanlandırır. Olayları mütemadiyen takip eden yazar dönemin kahramanları ve III Napolyon'un karikatürlerinin yer aldığı "Journal pour rire" dergisini yakından takip eder. Ailede misafir olan bir generalin dul eşi, babası ve diğerleri arasındaki bu dönemde yapılan sohbet ve tartışmalar ileride "Kto je ostalsa dovolen?" romanında yer alacaktır.

Hvoşçinskaya'nın 1842-1859 tarihleri arasında edebiyat dergilerinde Yeni Şarkılar (Новые песни, 1847), "Alacakaranlıkta" (В сумерки, 1847), "Söz"(Слово, 1856), "Mezarlık" (Кладбище,1859) adlı şiirleri yayınlanır.

Hvoşçinskaya'nın ilk düzyazı eseri 1850 yılında "Отечественные записки" (Oteçestvennıye zapiski) dergisinde "V.Krestovski" takma ismiyle yayınlanan "Anna Mihaylovna" (Анна Михайловна) povestidir. Yazarın yakın arkadaşlarından M.K. Tsebrikova bu takma ismin özel bir anlamı olmadığını, Hvoşçinskaya'nın sokakta ilk

---

[11] Некрасов Н. А. Полное собрание сочинений и писем: в 15 т. художественные произведения. Ленинград, СПб. : Наука, 1981-2000. т. 9. с. 671-673. (Bundan sonra bu kaynakçanın ismi "Некрасов; т..9" kısaltmasıyla kullanılacaktır.)

karşılaştığı bir çocuğun soyadını aldığını yazar. V.Krestovski takma ismiyle ilgili kız kardeşi Praskovya şu bilgiyi vermektedir:

> Bu takma isim rastgele alınmış bir isimdir. Ablam bizim eve tesadüfen bir iş için gelmiş küçük sevimli bir erkek çocuğunu çok sevmiş ve onun soyadını kullanmıştır. Büyüdüğünde bir işletmenin yöneticisi olan Krestovski sevecenliğini kaybetmiş ve ablam tarafından "önceleri kuzu olan bu insan şimdi bir loupix, yani kurt olmuştur, kanaatiyle sempati duyulmayan birisine dönüşmüştür. Ablam sevmediği insanlara "loupix" derdi.[12]

Mahlas olarak "V.Krestovski"yi daha fazla kullandığını söyleyebiliriz. Sonraki yıllarda bu isim ve soyisimin takma olduğu anlaşıldığında ve V.V. Krestovski (1839-1895) isimli bir yazarın eserler yayınlanması dolayısıyla N. Hvoşçinskaya imzasını "V.Krestovski-mahlas" (В. Крестовский -псевдоним) şeklinde atmaya başlar.

1852 yılında akrabalarını ziyaret için Petersburg'a giden N.Hvoşçinskaya orada bir süre kalır. Petersburg edebiyat camiasının bir araya geldiği Krayevski Derneği yazarın ilgisini çektiği gibi dernek üyeleri yazar, şair ve eleştirmenler de onu sıcak karşılar, eserleri hakkında olumlu yorumlarda bulunurlar. Petersburg'un müzeleri, tiyatro ve konserleri, edebiyat salonlarındaki toplantılar onu büyüler. Ryazan'a döndükten sonra o, büyük bir coşkuyla edebiyat hayatına devam eder.

1856 yılında babasının ölümü sonrasında yazar için hayat çok da kolay olmayacaktır. Ailenin maddi desteğe ihtiyacı vardır, bireysel bir kimlik arayışı içinde artık tek uğraşı sanat olur. Daha sık edebiyat dergilerinde yayınlanmaya başlayan Hvoşçinskaya'nın aldığı telif ücretleri babasının ölümünden sonra ailenin maddi durumunu iyileşmesine katkı sağlar. Bir taşra şehri olan Ryazan'da bazı sıkıntılar yaşamaya başlayan yazara çevresinden olumsuz tepkiler yağar. Genç bir kadın olarak elit çevrelere girmesi, yazarlarla ilişkileri bir taşra şehri olan Ryazan'da olumsuz karşılanır ve sadece Nadejda değil, kardeşleri de yerli soylular tarafından dışlanır. Fakat Ryazan'daki gençlerin ona saygı duyduklarını ve eserlerine karşı ilgili olduğunu da kız kardeşinin anılarından öğrenmekteyiz. Bu yıllarda Sank Petersburg'u daha sık ziyaret eden N. Hvoşçinskaya'nın hayatında 1850-1865 yıllarını verimli bir dönem olarak değerlendirebiliriz. Dönemin saygın edebiyat dergilerinden "Oteçestvennıye Zapiski",

---

12 Биографический очерк Прасковьи Дмитриевной Хвощинской

“Panteon”, “Russkiy Vestnik”, “Biblioteka dlya Çteniya” dergilerinde düzenli olarak eserleri yayınlanır.

1890 yılında N. Hvoşçinskaya’nın kendisi tarafından “Russkaya Mısl’” («Русская Мысль» за 1890 г. № 7) dergisinde yayınlanan bibliografisi hem güvenilir kaynak olması, hem de daha doğru içeriğe sahip olması anlamında önemli bir veri kaynağıdır. Bu biyografide yazar liste halinde eserlerin ismi, yazım tarihi ve yayınlandıkları yayın evlerinin ismini belirtmektedir. Yazarın yayınlanan eser listesi şu şekildedir:

“Oteçestvennıye Zapiski” («Отечественные записки»)’de yayınlanan eserler:

“Anna Mihaylovna” («Анна Михайловна»,1850);

“Köy Öğretmeni” («Сельский учитель», 1850) ;

“Yazın Birkaç Günü” («Несколько летних дней»,1853) ;

“Kim Memnun Kaldı ki” («Кто же остался доволен», 1853);

“Karar Verme Saati” («Решительный час», 1853);

“Sınama” («Испытание»,1854);

“İfadeler” («Фразы», 1855);

“Boş Zaman” («Свободное время», 1856);

“Komedinin Son Bölümü” («Последнее действие комедии», 1856);

“Bariton” («Баритон», 1857);

“Ateşe Atılan Mektuplar Arasındaki Bağ” («Из связки писем, брошенной в огонь», 1857);

“Eski Bela” («Старое горе», 1858);

“Kardeşim” («Братец», 1858);

“Bitmemiş Defter” («Недописанная тетрадь», 1859);

“Buluşma” («Встреча», 1860);

“Pansiyondaki Kadın” («Пансионерка», 1861);

“Duvarların Ardında” («За стеной», 1862);

“Ev İşleri” («Домашнее дело», 1864);

“Yakın Zaman” («Недавнее», 1865);

“ Unutulmaz İki Gün” («Два памятные дня», 1868);

“İlk Mücadele” («Первая борьба», 1869);

“Mutlu insanlar” («Счастливые люди», 1870/1874);

“Albüm. Gruplar ve Portreler”(«Альбом. Группы и портреты», 1875)

“Partide” («На вечере», 1876);

“Not Defterinden” («Из записной книжки», 1877);

“Dostlar Arasında” («Между друзьями»,1877);

“Mazi” («Былое», 1878) adlı romanın birinci bölümü (Eser yarım kalmmıştır.);

“Buluşma” («Свиданье», 1879) ;

“Daha Bir Yıl” («Ещё год», 1893) ;

“Ayartma” («Искушение», 1893);

“Sıhhat” («Здоровье»,1883).

“Panteon («Пантеон»)”da yayınlananlar:

“Julio” («Джулио», 1851);

“Sabah Ziyareti” («Утренний визит», 1852);

“Köy Hali”(«Деревенский случай», 1853).

“SPb.Vedom” («СПб. Ведомости.») yayınlananlar:

“Yolda” («В дороге», 1854).

“Russki Vestnik” («Русский Вестник»)’te yayınlananlar:

“Daha İyiyi Beklerken” («В ожидании лучшего»,1860);

“Uyur Su” («Стоячая вода»,1862);

“Büyük Ayı” («Большая Медведица», 1870);

“Albüm” («Альбом», 1874);

“İnsanca Yaşamak” («Жить, как люди живут», 1887).

Biblioteka dlya Çteniya («Библиотека для чтения») dergisinde yayınlananlar:

“Eski Portre – Yeni Orijinali” («Старый портрет — новый оригинал», 1864).

1859 yılında “V.Krestovskaya’nın Roman ve Povestleri” adıyla 6 ciltlik eserleri yayınlanır, 1866 yıında ise aynı serinin 7 ve 8. ciltleri yayınlanır. Ayrı ayrı yıllarda yazdığı “Kim Memnun Kaldı ki” («Кто же остался доволен», 1853), “Boş Zaman” («Свободное время»,1856), “Komedinin Son Bölümü” («Последнее действие комедии», 1856) eserleri “Eski Yıllarda bir Taşra” («Провинция в старые годы») adı altında birleştirilerek bir triloji halinde yayınlar.

1880 yılından itibaren öyküleri, denemeleri ve romanları iki, üç, dört ciltlik kitaplar veya seçkiler şeklinde yayınlanır.[13] Eserlerinin bu denli basılması yazarın ilk yıllardaki sanatına ilginin göstergesidir.

---

[13] Н. Коробка. Зайончковская, Надежда ДмитриевнаЭнциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона/Хвощинская. https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%97%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0

"Julio" adlı fantezi türündeki eseri dışında N. Hvoşçinskaya'nın bütün eserlerinin konusu 1840-1860'lı yıllarda Rusya'nın taşra yerlerine ait aile ve gündelik yaşam; aşk ve benzeri olaylardır. Taşra yaşamının kendi rutinliği ve insanların hayata dair bakışlarındaki sınırlılık, maneviyatın yüce değerlere dayanmaması gibi ana konular odağında kurgulanan bu eserlerde taşralı insanlar ve olumsuz zihniyet tartışılmaktadır. Para biriktirme hırsı, bayağılık, yalan ve samimiyetsiz ilişkiler, bencil tipler, akıl ve mantık dışı davranışlar bu eserlerdeki kahramanların genel özellikleri olarak tanımlanabilir. Yazar bu özelliklere sahip insanlar karşısında güçsüz ve naif olanların mutsuz ve çaresiz olduklarından söz eder. Eserlerinde bu denli konuların ağırlıkta olmasını yazarın yaşadığı ortamla ve dar çevresiyle açıklayabiliriz. Rus şair ve eleştirmen Apollon Grigoryev (1822-1864) N. Hvoşçinskaya'nin ilk dönem eserlerindeki konu sınırlılığını "mantıkla reddediş, acı çeken bir ruh haliyle betimleme" şeklinde değerlendirir. Eleştirmen M.K.Tsebrikova ise yazarın ilk eserlerindeki bu denli sınırlılığı taşrada yaşayan bir yazar için olağan bulur. [14]

1859 yılında Hvoşçinskaya'nın seçilmiş eserleri "V.Krestovki'nin Seçilmiş Roman ve Povestleri" (Собрание романов и повестей В. Крестовского) ayrı bir kitap halinde yayınlanır. Bu, yazarın yaşadığı yıllarda eserlerinin toplu olarak yayınlandığı ilk kitabı olur.

Hvoşçinskaya'nın Ryazan'da vali yardımcısı olarak çalışan M.Ye.Saltıkov-Şçedrin(1826 -1889)'le tanıştığı ve arasında bu edebiyat dostluğunun uzun yıllar devam ettiği bilinir. 1860'lı yıllarda Petersburg'da tanıştığı şair N.F.Şçerbin(1821-1869)'le aralarında bir aşk yaşandığı, Şçerbin'in ona evlilik teklif etse de olumlu cevap almadığını görüyoruz.

%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

[14] Bakınız: Е.Строганова, По поводу неудобного псевдонима: Надежда Хвощинская, она же В. Крестовский.pdf. https://www.academia.edu/37666586/%D0%9F%D0%BE_%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83_%D0%BD%D0%B5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B0_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D0%B6%D0%B5_%D0%92._%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf

N. Hvoşçinskaya'nın 1865-1867 yıllarında yazdığı eserleri onun artık bir yazar olduğunu gösterir. Fakat 1865 yılında kız kardeşi Sofya'nın ağır bir hastalığa yakalanması ve birkaç ay sonra ölümü yazarı ziyadesiyle üzer. Kendisi gibi edebiyat eserleri yazan kardeşi Sofya'nın ölümü, N. Hvoşçinskaya'nın zor bir dönem geçirmesine sebep olur. Sofya, yazdığı eserlerinin yayınlanmaması, kendisi hakkında ve ölümüyle ilgili hiçbir şey yazmaması yönünde vasiyette bulunur. Bu trajik olay Nadejda'yı uzun bir süre edebiyattan uzaklaştırır. Bu dönemde psikolojik rahatsızlık geçirdiği bir an intihar etmeyi bile düşünür. N. Hvoşçinskaya için çok ağır ve zor olan bu dönemde, kardeşi Sofya'nın isteği üzerine onu tedavi eden Doktor İ.İ. Zayonçkovski(1837-1872) ile evlenir. Kendisinden yaşça küçük olan 27 yaşlarında iyi bir eğitim almış olan Doktor Zayonçkovki "Zemlya i Volya" toplumsal derneğin üyesi olup 1863 yılında bildiri metni dağıttığı için yargılanmış, 11 ay Petropavlovski kalesinde hapis yatmış ve bu sürede ciddi bir şekilde akciğer rahatsızlığı yaşamıştır. Ryazan görevi de aslında bir siyasi sürgün niteliğindeydi. 1865 yılının Ekim ayında evli ciftin iki yıla yakın bir sürede Petersburg'da yaşadıkları bilinir. Muhafazakâr görüşe sahip yapısı ve kötü olan sağlık durumuna rağmen İ.İ. Zayonçkovski ile evlenen N.Hvoçşinskaya aile hayatında mutlu olamaz. Gittikçe hem olumsuz karakter yapısı hem de hastalığın ataklarıyla kaprisli ve bencil birisine dönüşen doktorla mutsuz bir evliliği sürdüren Hvoçşinskaya, eşi tarafından hem ruhsal hem fiziksel şiddet görür. N. Hvoşçinskaya için ikinci bir ağır dönem başlar. 1868 yılında tedavi için Almanya'ya gönderilen İ.İ. Zayonçkovski daha sonra İsviçre ve Fransa'da da bir süre tedavi görür ve verem hastalığından 1872 yılında yurtdışında ölür. Yazar, kocasının ölümünü olağan bir durum gibi kabullenir ve bu olayla ilgili hiçbir şey yazmaz. Praskovya Hvoşçinskaya, Zotov'un "İstoriçeski vestnik"te yayınladığı makalede Nadejda, Sofya'nın vasiyeti üzerine bu doktorla evlenmesi konusunun doğru olmadığına dikkatleri çeker. Sofya'nın Doktor Zayçokski'yi iyi tanımadığını ve böyle bir istekte bulunmadığını, ablası Sofya'nın ölümünden sonra ailenin zor günler geçirdiğini yazar. Nadejda'nın da Sofya'nın ölümünden sonra ciddi bir şekilde hastalandığını ve bir süre Zayçonski'nin onu tedavi ettiğini, birlikte çok zaman geçirdiklerini ve her ikisinin yaşamındaki acı ve üzüntülerden kaynaklı bir yaklaşma sürecinin yaşandığını bildirir.

N.Hvoşçinskaya 1865 yılının mart ayında yazmaya başladığı "Büyükayı" (Большая Медведица) romanını 1868 yılının Şubat ayında tamamlar. Dönemin en tabu

konularından olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden bahseden bu eseri tamamlamasına S.Zimarova takma ismiyle gazete ve dergilerde eserleri yayınlanan küçük kız kardeşi Praskovya manen destek olur. "Vestnik Yevropı" adlı dergide yayınlanan bu roman büyük ilgi görür ve 1870-1880'li yıllar arasında defalarca tekrar baskı yapar.

N.A.Nekrasov tarafından 1867 yılının sonuna doğru yenilenen dergi "Oteçestvennıye zapiski"de çalışma daveti alması yazarın hayatının en önemli olayı olur. 1868 yılında bu dergide Hvoşçinskaya'nın "Unutulmaz İki Gün" adlı povesti yayınlanır. 1869 yılında yayınlanan "İlk Mücadele" adlı eseri de büyük ilgi görerek gündemi bir süre meşğul eder. Kahramanın kendi hayatının anlatımına dayalı bir kurguyla yazılan bu eserde aslında reform sonrası ortamda kendini rahat hisseden ve yeni şekillenen bir insan anlatılmaktadır. Roman kahramını Serj'in ben anlatımıyla aktarılan romanda kahramanın kendisini teşhir etmesi ve "altmışlar" kuşağının idealist insanlarının değerlerine ironik yaklaşımı büyük tepki alır. Güncel bir sorunu konu eden bu eserin sosyal etkisine vurgu yapan dönem eleştirmenlerinden P.N.Tkaçev ve N.K.Mihaylovski "İlk Mücadele"yi "yazarın en iyi eseri" ve Rus edebiyatının en iyi eserlerden biri" olarak değerlendirirler.[15] Yazar, edebiyat tarihçisi ve eleştirmen P.D.Boborıkin (1836-1921) bu esere en yüksek değer verenlerden biri olarak N. Hvoşçinskaya'yı günümüzde Batı'da George Eliot (1819-1880) istisna tutulmak kaydıyla eşi ve benzeri olmayan bir kadın yazar olarak değerlendirir, onun isminin George Sand (1804-1876), Currer Bell takma isimle yazan Charlotte Brontë (1816-1855) ve George Eliot gibi isimlerle aynı sırada olması gerektiğini vurgular. Dönem eleştirmenlerinden kimileri bu görüşlerin tam tersine, eseri olumsuz bulur ve eleştirirler. Yazar ve eleştirmen N.V.Şelgunov "Kadın Vurdumduymazlığı. V.Krestovski-takma İsimlinin Eseri Hakkında" adlı yazısında eserin gerici havasını, felsefi düşüncesinin ise tüm güçsüzleri huşu ve itaate çağırmak olduğunu yazar. («Дело», 1870, № 9) Diğer bir eleştirmen A.M.Skabiçevski de aynı sert üslupla («Отечественные Записки», 1872, № 1) yazarın eserlerinin tamamını gerici toplumda bayağılığın idealize edilmesi şeklinde yorumlar ve idollere tapma derecesinde tutkulu karakterleri eleştirir.[16]

Hvoşçinskaya'nın edebi eserlerinin yanı sıra eser değerlendirmeleri, eleştiri yazıları ve makaleleri de vardır. Eleştiri yazılarını "V.Poreçnikov" ve "N.Vozdvijenski" takma

---

15 Биографический очерк Прасковьи Дмитриевной Хвощинской

16 A.g.k.

isimlerle yazan N. Hvoşçinskaya, İ.A.Gonçarov(1812-1891), A.K.Tolstoy(1817-1875), M.Ye. Saltıkov-Şçedrin, S.Ya. Nadson(1862-1887) gibi Rus yazarları, Fransız yazarı H.Balzac(1799-1850) eserleri hakkında yazar. N. Hvoşçinskaya, A.A.İvanov(1806-1858) ve İ.N.Kramskoy(1837-1887) gibi dönemin ressamları hakkında da makaleler yazmıştır.

1884 yılında annesini kaybeden Hvoşçinskaya, Ryazan'dan temelli olarak taşınıp Petersburg'a yerleşır. Petersburg Edebiyat Vakfı yazara hizmetlerinden dolayı bir daire verir. Bu yıllarda hastalığı mı ve yaşamış olduğu zor koşulların etkisi mi, bilinmez, ama yazarın halim ve neşeli yapısında değişiklikler izlenir, artık tahammül edemeyen, kırıcı, melankolik karakterli bir insana dönüşür. Eserlerinde ve günlük yaşamındaki yumuşak ve yapıcı tonun yerini sert saraka alır, herkese ve her şeye karşı önyargılı davranır. 1885 sonbaharına ağır hastalanan ve çalışmasına izin verilmeyen Hvoşçinskaya doktorların uyarılarına rağmen yoğun bir şekilde çalışmaya devam eder. Bu yıllarda yeni bir eser yazmadığını, Fransızca ve İtalyancadan - Giovanni Verga (1840-1922), H. Balzac ve özellikle George Sand'ın eserlerini çevirdiğini görüyoruz. En son eseri 1889 yılında yazdığı devrimci halkçılık harekâtından bahseden "Tipi" («Вьюга», 1889) adlı öyküsüdür. 1889 yılında Petergorf'daki yazlığa taşınır ve ömrünün son bir ayını burada yaşar. Yazar 8 (20) Haziran 1889 tarihinde hayata veda eder. Edebiyat Vakfının desteğiyle Petergof'ta defn edilir.

13 yaşında iken edebiyatla ilgilendiğini duyan çok saygı duyduğu bir din adamının ona: "Yeteneğin ufak veya büyük olsun, farketmez, ama bunu her zaman aklında bulundur: vicdanına karşı hiçbir zaman tek bir kelime bile yazma!" der. Bu sözler Hvoşinskaya için sanat akidesi olur ve hayatı boyunca bu nasihata uyar.[17]

I.2. Nadejda Hvoşçinskaya'nın 19.yy Rus Edebiyatındaki Yeri

Hvoşçinskaya'nın edebi faaliyetini İ.A. Gonçarov, A.F.Pisemski (1821-1881) ve A.P.Çehov(1860-1904) gibi yazarlar önemli bularak eserleri hakkında olumlu görüşlerini paylaşırlar. İ.A.Gonçarov 1872 yılında yazdığı bir mektubunda şöyle der:

---

[17] Кн. Н. Н. Голицын: Библиографический словарь русских писательниц. - С. И. Пономарев: Наши писательницы. - М. Цебрикова: Очерк жизни Н. Д. Хвощинской-Зайончковской (Мир Божий, 1897 г., декабрь). http://www.biografija.ru/biography/khvoshhinskaya-nadezhda-dmitrievna.htm

> …Sizin eserleriniz hakkında "sevimlidir' kelimesini kullananlarla aynı fikirde değilim. Bu ifade eserlerinizi en başlıca ve önemli olan özellikten mahrum ediyor. Sevimli kelimesi yetenek için kullanılabilir, eserlerinize gelince onlar sevimli olmayıp sevimli olmaya etki ediyor, onlardaki diğer kudretli olan güç ise, her türlü pohpohlanma ve abartıdan uzak, gerçek analiz etme yetisi ve mantığın karşıkonulamazlığıdır. Bu hakikattir, hakikat ve yine de hakikattir![18]

Eleştirmen N.K.Mihaylovski, Hvoşçinskaya'nın "büyük ve özgün olan edebi mirasına" büyük önem atfederek yazarın edebiyattaki konumunun M.Ye. Saltıkov-Şçedrin, İ.S.Turgenyev(1818-1883), L.Tolstoy(1828-1910) gibi parlak isimlerle eşit bir yerde olduğunu vurgular. "O ilk olarak bu büyük yıldızların ışıklarında boğulmadı ve sanat yolunun devamında neredeyse kırk yıl boyunca kendisinin sessiz ve dengeli ışığıyla özüne ihanet etmeksizin ışık saçtı."[19]

Nekrasov, Hvoşçinskaya'nın eserleriyle ve sanatıyla yakından ilgilenmiş ve yazarı kendi düşünce dünyasına yakın gördüğü insanlar arasında saymıştır. Hvoşçinskaya'nın eserlerinde değindiği önemli toplumsal sorunların altını çizer ve onu diğer kadın yazarlardan ayıran en önemli farkın bu olduğunu savunur. Nekrasov, dönemin diğer kadın yazarlarından farklı olarak Hvoşçinskaya'nın eserlerindeki sorunun önemli konular olduğunu şu sözlerle vurgular.

> Hvoşçinskaya'nın romanlarında her türlü seviyesiz davranışa ve horgörmeye karşı bir öfke vardır. … Bütün bunlara karşı ciddi kamu sorunlarına insanlarda ilgi uyandırmak istenmektedir. Eserlerinde 'enerji, düşünce ve doğruları uyum içinde bir araya geliyor. Yazarın romanlarında gözlem ve düşüncelerin sesi duyulmaktadır." Bu denli olumlu görüşleri aktaran Nekrasov yazının devaminda yazarın eserleindeki ciddi eksik olan yönleri şu sözlerle dile getirir: "Bayan Krestovskaya'nın povestlerinde 'kitaptakiler' daha az, hayatın kendisi fazla olsaydı onlar yeni edebiyatın en iyi eserleriyle bir sırada yer alır ve üzerlerine o denli tartışılırdı. Bir erdeme dönüşen makul içerik ve akıl bu eserlerin en temel eksikliği olarak görülmektedir, en önemlisi ise bu eksiklik sayesinde üstün olan tüm meziyetlerine rağmen bu eserler sıkıcıdır… Yazarın sıcak, insancıl kalemi, aceleci ve çok sert bir şekilde tam da kahramanın kendi dışavurumu ortaya çıkması gerektiğinde kesinlikle yersiz olarak romanın sayfalarına atlıyor.[20]

Nekrasova göre Hvoşçinskaya ciddi toplumsal sorunlardan bahsederken herkesin uyanması ve bilinçlenmesi için çaba göstermiştir.

---

18 Н. Д. и С. Д. Хвощинские Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

19 Биографический очерк Прасковьи Дмитриевной Хвощинской.

20 Некрасов Н. А. Полн. собр. соч. и писем, т. 9, с. 396--399. Bknz.: Хвощинская Н. Д. Повести и рассказы / Сост., подготовка текста, послесл., примеч. М. С. Горячкиной. Москва: Московский рабочий, 1984

Henüz 1889 yılında Moskova Devlet Üniversitesi'nde savunduğu "18.yy ve 19.yy Birinci Yarısında Köylü Sorunu" adlı doktora çalışmasıyla dönemin Bilimler Akademisinin Uvarov ödülünü almış olan tanınmış bilim adamı V.İ.Semevski (1848-1916) "N.D.Hvoşçinskaya-Zayonçovskaya" adlı makalesinde ("Русская Мысль", 1890, № 10 и 12), onun sanatına yüksek değer vererek sıradan Rus insanının yaşamını tarihi belgesel şeklinde aktardığını yazar.

Günümüz araştırmacılarından V.L. Pogrebnaya, Hvoşçinskaya'nın eserlerindeki kadın özgürlüğünü incelediği makalesinde yazarın çağdaşları olan yazar ve eleştirmenlerin onun en büyük hizmetinin kadının birey olarak tanınması, eserlerinde kadın özgürlüğünün savunulması gibi konuları gündeme getirmiş olduğunu vurgular. Bu konu ile ilgili Rusya'da son yıllarda yapılan araştırmalardan V.P.Ostrogorski, K.Arsenyev, V.Çuyko, V.İ.Semevski, A.Rozenholm gibi edebiyat uzmanlarının çalışmalarını örnek gösteren Pogrebnaya bu makalelerde Hvoşçinskaya'nın olumlu ve olumsuz yönleriyle "yeni bir kadın" tipi yaratmaya çalıştığını öne sürer.[21]

Sonuç olarak, 19.yy'ın ikinci yarısında taşra bir vilayet olan Ryazan'da doğup büyümüş ve yazdığı eserleriyle Moskova ve Petersburg'daki edebiyat çevresince tanınmış N. Hvoşçinskaya'nın Rus edebiyatındaki yeri önemli sayılmaktadır.

---

[21] Проблемы женской эмансипации в романе Н.Д. Хвощинской «Встреча» / В.Л. Погребная // Культура народов Причерноморья. 2005. № 69. с. 57-60 http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/10428

II. BÖLÜM

ŞAİR, YAZAR VE ELEŞTİRMEN KİMLİĞİYLE NADEJDA HVOŞÇİNSKAYA

II.1. Şair Kimliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya

1842 yılında "Sın oteçestva" (Сын отечества) adlı dergide N.Hvoşçinskaya'nın ilk şiiri yayınlanır. Derginin editörü K.P.Masalski (1802-1861) genç yazarın sanatına ilgi göstererek diğer eserlerini de yayınlayacağı yönünde görüş bildirse de derginin kapanmasıyla bu gerçekleşemez. 1847 yılında "Literaturnaya gazeta"ya şiirlerinden oluşan bir defterini yollayan N. Hvoşçinskaya kısa bir süre sonra edebiyatçı V.R.Zotov'dan cevap alır. Şiirlerini beğendiğini yazan V.R. Zotov genç şairin eserlerine ilgi duyar ve şiirlerini 1850 yılından itibaren düzenli olarak kendi dergisinde yayınlamakla kalmayıp ona referans olur ve eserlerinin "Oteçestvennıye Zapiski"de de yayınlanmasına katkı sağlar. "Oteçestvennıye zapiski"de N. Hvoşçinskaya'nın ilk povesti "Anna Mihaylovna" yayınlansa da şiirlerinin de yayınlandığı bilinmektedir.[22]

Daha sonraki yıllarda Hvoşçinskaya bir şair olarak "İllyustratsiya" ve diğer dergilerde yayınlanan şiirleriyle edebiyat camiasının ilgisini çeker. Şiirlerini Poreçnikov takma ismiyle yayınlayan Hvoşçinskaya'nın 1859 yılına kadar yüze yakın şiiri, "Köy Hali" (Деревенский случай,1853) ve "Mezarlık" (Кладбище, 1859) adlı iki poemi yayınlanır. 1842-1859 tarihleri arasında "Yeni Şarkılar" (Новые песни, 1847), "Alacakaranlıkta"(В сумерки, 1847), "Söz" (Слово 1856), "Mezarlık" (Кладбище, 1859) adlı şiirleri yayınlanır.

---

[22] Н. Д. и С. Д. Хвощинские. Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ)
http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

1853 yılında “Literaturnaya gazeta”da “Köy Hali” adlı manzum poemi ayrı bir kitap halinde yayınlanır. Rus şair N.A.Nekrasov Hvoşçinskaya’nın yetenekli olduğunu fakat bu yeteğini şiirde değil düzyazıda kullanmasını önerir: "Bu yetenek başarılı bir düzyazı yazmayı gerektirir.” Der.[23]

Daha sonra düzyazı türünde yazan Hvoşçinskaya’nın şiirlerinin ayrı bir kitap halinde yaynılanmadığını ve sadece çeşitli dergi ve gazete sayfalarında kaldığını görüyoruz. Bu durum onun bir şair olarak çok yetenekli olmadığını, düzyazı yeteneğinin daha fazla öne çıktığını düşündürür.

Hvoşçinskaya’nın şiirlerinde 1848 Fransız İhtilalinin başarısızlıkla sonuçlanması, olayların bastırılması dolayısıyla başkaldıran bir umutsuzluğun ifadesi yansır. Aynı yıl kaleme aldığı isimsiz bu şiirinde duygularını şöyle dile getirir:

Есть дни: душа как будто в сон печальный,

Болезненно томясь, погружена;

Нет слез у ней о прошлой жизни дальной,

О будущем не думает она,

И нет забот тревоги настоящей,

И незаметно жизнь вокруг идет,

И всё равно, лазурью ли блестящей

Иль тучами одет небесный свод.

Все чувства спят... Как имя дать недугу?

[23] Некрасов, т. 9, с. 673.

А он тяжел!.. Болезнь, безумье, лень?

Когда мы ночь встречаем как подругу

И как врага прогнать стремимся день...

И сердце спит. Порой воспоминанье,

Боль новая - движенье даст ему;

И чувство есть, чтоб высказать страданье,

И слово есть, - и вдруг вопрос: к чему?.

А если дух коварный песнопенья

Ту вырвет мысль и в слово облечет, -

Всё ж этих слов, опомнясь от забвенья,

Душа тогда своими не зовет.

Затем, что в ней есть луч небес высоких,

И гордость есть, и жалобы земной

Она не любит... Мутного потока

Не любит ключ с серебряной струей![24]

[24] Н. Д. и С. Д. Хвощинские. Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

1849 yılında yazdığı "Üç kelime!" (Три слова. . .) adlı şiirinde de bastırılmış bu demokratik harekâttan sonraki üzüntüsünü ve umutsuzluğunu dile getirir. Şiirin üç kelime diye adlandırılması 1848 Fransız İhtilalinin sloganı olan "Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" sözlerine bir göndermedir. Bu üç kelimenin aslında olağan olduğunu fakat onlara erişmenin mümkün olmadığını yakınan bir dille şair bu şiirde söyler: "Kendilerini kandırmamaları gerektiğini, özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin mezarda bile olmayacağına vurgu yapan Hvoşinskaya'nın umutsuzluğu dikkat çekicidir. Güçlü olanlar için bu kelimelerin anlamı olmayıp, onların sadece birer ses olduğuna dair alay ve haykırış vardır."

Три слова! Что нам в них? Довольно, в самом деле,

Себя обманывать и говорить о том,

Что невозможно здесь, чего ни в колыбели,

Ни в гробе не найдем.

Мы братья!.. Отчего ж так разны наши нужды?

Зачем мы уступать не можем, не хотим?

Зачем страдания других нам скучны, чужды,

А счастье нужно нам самим?

Мы равны!.. Отчего ж не размышляет сила?

Зачем не признан труд и подкуп верх берет?

Самосознанье где? Что гордость в нас убило?

Зачем нас сильный смело гнет?

Свободны мы!.. Но где ж прямое пониманье

Священных наших прав, и где любовь к правам?

В протесте мысли нет, отваги нет (в восстаньи),

И благо не по силам нам.

Свобода, равенство и братство!.. Звуки, звуки!

И без значения. К чему их повторять?

Мир утомлен - на труд он не поднимет руки -

В оковы их легко поднять...

Так что ж ему в словах?.. Ты прав, народ безумный!

Ты первый произнес - и первый их изгнал.

Так проклинай же их, осмеивай их шумно

И торжествуй, что снова пал.

Но помни: на тебе лежит ответ. Ты дело

Затеял страшное: примером быть людей.

Ты истину открыл и сам отрекся смело

От истины своей.

Народ! твои дела других в соблазн вводили.

Все за тобою шли и все словам твоим

Отрадно верили... О, лучше б их забыли,

Чем посмеялись им!..[25]

Hvoşçinskaya “Alacakaranlıkta” (В сумерки, 1847) adlı diğer bir şiirinde dönemin soylularının bencilliğinden bahsetmektedir. Bu şiirde de Hvoşçinskaya zalimleri tanrıların bile terk ettiğini, sözün gücüne inanmadığını, kulaklarının tıkandığını ve uyanışın mümkün olmadığını yazar:

Среди борьбы и разрушенья,

Жрецы покинутых богов,

Еще твердим мы откровенья,

Уже не веря силе слов.

Тот свет, что истиной мы звали,

Враждебной тьмы прогнать не мог.

Мы усомнились в нем и пали

В смятеньи в прах на наш порог.

И слыша клики ликованья

Над потрясенною землей,

Мы вопрошаем: иль мечтанья

Всё то, что скошено грозой?..

[25] Н. Д. и С. Д. Хвощинские. Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

Мы заблуждалися, мы люди...

Но благо ль то, что свершено?

Тому ли мы взывали: буди!

Что в этом мире быть должно?

Но вопль врагов глухой, неясный

Их торжеством не заглушён

И говорит: спор не напрасный,

Мужайтесь! - он не разрешен!..

"Söz" (Слово) adlı şiirinin yazıldığı yıllarda yayınlanmadığını, 1852 yılında sansür dolayısıyla bir kısmının, 1858 yılında ise tam metninin yayınlandığı bilinmektedir. Bu şiirin Hvoşçinskaya'nın yaşadığı dönemdeki haksızlığı ve duyarsızlığı kuvvetli ifşa edici yönüyle tüm sanatının bir epigrafı olarak kabul etmek gerektiği önerilmektedir. [26]

О, если бы из слов, и лишних, и напрасных,
Что даром тратятся, из шуток вздорных, праздных,
Из лицемерных клятв, клевет, обманов злых,
Корыстных, ропота, ничтожных сожалений,
Из всех безжалостных, расчетливых суждений
Холодной мудрости, забывшей о других, —
Избрать слова — и в песнь сложить их, чтоб предстали

Пустые люди в ней живыми и узнали
Себя, как в зеркале, и чтобы образ свой
Возненавидели и, отвращая взоры,
Постигли правоту и гнева, и укора
Тех, что с презрением зовут они толпой.

[26] Н. Д. Хвощинская. Стихотворения. Примечания http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0020.shtml

Пусть будет эта песнь не песнью примиренья;
Но слову на земле есть также назначенье,
И пусть хоть раз один оно его свершит,
И если не за мир, неправдою несчастный,
Так за себя, сто раз звучавшее напрасно —
Пускай торжественно то слово отомстит!

Hvoşçinskaya'nın şiirleri karamsar ve umutsuz notalarla dolu olsa da umuda sarılmak gerektiğine, gelecek kuşağın daha cesur ve mutlu olacağına inancı ifade eder. 1851 yılında yazdığı "Yeni Türküler" (Новые песни) adlı şiirinde her ne kadar olumsuz koşullar söz konusu olsa da, gelecek kuşak mutlu bir yaşam için mücadeleyi devam ettirip sonuçlandıracaktır:

Почерпнет благо в нашем горе,

Вспомянет нашей песнью нас.

…Пускай над новою толпою

Раздастся новых песен звон…

Свой разум искусив не раз

И сердце вопросив с участьем,

Мы знаем - всё прошло для нас

И далее не к лицу нам счастье.

Мы знаем, что напрасно ждем;

Одно прошло, пройдет другое,

И - хоть с печалью – сознаем

Благоразумие покоя.

Мы знаем, путь наш недалек,

Не всё душа мечты ласкает...

Так иногда дитя в песок

Цветы завялые сажает. [27]

Hvoşçinskaya'nın 1851 yılında yayınlanan "Güneş bugün bulutların ardına saklandı" mısrasıyla başlayan şiirinde de yine karamsar bir ton izlenmektedir. Şiirin içeriği bir eleji havasını sezinletmektedir:

Солнце сегодня за тучею черной такой закатилося.

Страшно! Проглянет ли завтра оно?

Полно, дитя мое милое! Что ты к окну приютилося?

Холодно, скучно, темно...

Глазки устанут смотреть. Все деревья, как тени

нестройные,

Смяты от бурь и осенних дождей;

Ветер их клонит; поляна пуста; как душа беспокойная,

Ветер гуляет по ней.

Полно, не слушай, что шепчет он; пусть он тоскует

и плачется -

[27] Н. Д. и С. Д. Хвощинские. Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

Он свою старую песню поет.

Только полоской багряной восток вдалеке обозначится -

Ветер, быть может, уснет.

Любит он сказкой печальной и песнью своею раздольною

Милых детей и манить и пугать...

Полно, не слушай, дитя мое, тайной тоскою невольною

Будешь во сне тосковать.

Вздох ли предсмертный пронесся иль слезы с ресницы

скатилися -

Всё он сбирал на чужой стороне,

Всё перескажет. Не слушай, мой ангел, чтоб

не приснилися

Слезы чужие во сне...[28]

Hvoşçinskaya'nın ulaşabildiğimiz şiirlerinin ağırlıklı olarak dönemden memnuniyetsizliğini dile getirdiğini, bireysel duygulardan çok siyasi ve toplumsal içerikli konulardan oluştuğunu görüyoruz. Orijinal ifade tarzı, içeriğindeki derin anlam ve duygu yoğunluğu bakımından şiirlerin etkileyici bir dile sahip olduğunu söyleyebiliriz.

[28] Н. Д. и С. Д. Хвощинские. Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

II.2. Yazar Kimliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya

Hvoşçinskaya'nin ilk povesti "Anna Mihailovna" V.G.Belinski'nin kadın yazarlarla ilgili söylediklerini desteklemektedir: "Kadın yazar ünvanı bir tek bizde kaçak mal konumunda değildir. Bir kadına yönelen yanlış bakış onu sessizliğe mahkûm eder."[29] Bu ilk eseri Hvoşçinskaya'nın edebiyat dünyasına cesurca bir adım attığını gösterir. Yazarın mercek altına alabildiği görevlerin önceliği, kişinin sosyal ve bireysel konumuna bakmaksızın ahlaki nitelik taşıyor olmasıdır. O, "Anna Mihaylovna", "Taşralı Öğretmenin Günlüğü", "Boş Zaman" "Sınama" adlı eserlerinde Okolski, Ardabyev, Şatrovski ve Kavateyev gibi karakterlerin şaşaalı görüntüsü ve tumturaklı konuşmalarında gizlenen ahlaki hiçliklerini ortaya koyar. Görüntü ile içerik arasındaki zıtlıklar eserde maharetle kutuplaştırılır.

Hvoşçinskaya'nın 1850-1856 yılları arasında yazdığı eserleri "Eski Yıllarda bir Taşra" üçlemesi, "Bariton" ve "Köy Hali" gibi eserlerinde yazarın önceliğinin taşradaki soylu toprak sahibi bir ailenin içsel çürüme sürecini, feodal düzeni ve buna bağlı geleneklerin yıkılmasını, aile ahlakının bozulmasını, ailenin sosyal yapısının dağılmasını v.b sorunları ele almaktadır. Bir kadın hassasiyetiyle yaşadığı ortamda çağdışı muamele ve davranışların çekilmezliği ve ailelerdeki ahlak olgusunun yalan ve sahte yaklaşımlarla sürdürelememesi ve geleneklerin eski haliyle devam etmeyişi gibi konular eserlerinde akıcı bir dille anlatılmaktadır. Romanlardaki kahramanlar arasında kızların çekingen yapıları, aileleriyle yaşasalar da yalnızlık çektikleri, erkeklerin yüzsüz ve fırsatçı muameleleri karşısındaki çaresizlikleri koyu renklerle çizilmektedir. "Eski Yıllarda bir Taşra" üçlemesinde "Komedinin Son Bölümü" romanında kendini beğenmiş, züppe ve ahlaki değerlerden yoksun erkeklerin hüküm sürdüğü bir yaşamın ayrıntısı verilmektedir.

Konusu bir aile dramı olarak nitelenebilecek bu romanda Orşevski ailesindeki tüm ilişkiler diğer ailelerde olduğu gibi çıkara dayalıdır. Burada maddi çıkar için her yolu mübah olarak gören bir ahlaka sahip herkes sadece kendisini düşünmektedir. Aile ve akrabalık ilişkilerinin zarar görmesi kimsenin umurunda değildir, ayrıca başkasının daha fazla zarar görmesinin bile hesabı yapılmaktadır. Bu insanlar arasında sadece iki kişi Orşevski'nin kızı ve onun genç nişanlısı dürüst ahlak sahibidirler. Onların hayali,

[29] Belinski; Şubat 2008, s. 168

her insan gibi olağan olan yaşam hakkını kullanarak özgür yaşamak, tutkuyla mutlu bir yaşama sarılmaktır. Fakat yaşadıkları ortam bu iki genci trajik bir ölüme mahkûm eder.

Soylu burjuva ailelerinin yapısı ve bu ailelerin yaşam tarzıyla ilgili Hvoşçinskaya şöyle yazar:

> Bu, dışarıdan temiz, düzenli, dışarıdan içerisi sanki iyiliklerle dolu olduğu gözüken, kendi karnı tok olduğu için halinden memnun ve aptalca tebessümü dışında sanki mutlulukla gülümseyerek dışarıdakilere hiçbir şey vermeyip de sadece vadeden bu kilitli kapılar arkasındaki evlerin mutluluğu bayağı bir mutluluktu… Aile bencilliğinde birleşmiş bir yalnızlığa bürünmüş bencillik, - işte onlar, işte vahalar. Düzenli, ölçülü, karınları tok - ve kimse de umurlarında değil…[30]

"Komedinin Son Bölümü" romanı yayınlanır yayınlanmaz Nekrasov "Sovremennik" dergisinde romanla ilgili bir yazı yayınlar. Bu yazı sadece romanı değil, N. Hvoşçinskaya'nın 1850'li yıllardaki sanatını ele almaktadır. Nekrasov, Hvoşçinskaya'nın hayata ve sorunlara diğer kadın yazarlardan daha farklı baktığından ve konuları ele alış tarzını övgüyle dile getirir.

1858 yılında yazdığı ve "Rassvet" dergisinde yayınladığı "Kardeş" («Братец») adlı povestinde yazar, bütün sanatsal gücünü aile ahlakının temellerini sarsan birini göstermek için kullanmıştır. Eserin kahramanı Petersburg memurlarının kötü örneklerinden Sergey Andreyeviç Çirkin, içindeki bütün iyi duygularını söndürmüş, bencillik ve nefretle dolu bir yüksek sosyete mensubudur. Hvoşçinskaya bu karakterle acımasızlığın ve aldırmazlığın adeta portresini çizmiştir. Alay ve hiddetin açıkça görüldüğü Çirkin karakterini maharetli bir kalemle okura sunan yazar, onun merhametsizliğini ve yüzsüzlüğünü ön planda tutar. Kendi anne ve kız kardeşine akıl veren, onları soyma hakkını kendinde bulan bu tip basit ve duygusuz birisidir. Dış görünüşünün tasvirinden başlayarak her şey - yüzünün solgunluğu, yeşil gözlerindeki donukluğu, onu sevimsiz kılmaktadır. Hvoşçinskaya eserde bir yazar yeteneğiyle insan ruhuyla ilgili derin bilgiye sahip bir psikolog gibi etkin bir dil kullanmıştır. Rus devrimci demokratlarından yazar, eleştirmen ve çevirmen D.İ.Pisarev (1840-1868), Hvoşçinskaya'nın eserlerindeki insanları sanatsal gücü ve aynı zamanda gerçekliği en derin haliyle ifade etme becerisiyle betimlediğini yazar. Onun eserlerinde hayatın içinden sıradan insanları bulabileceğimizi ve onlara acı veren eksik taraflarla bu gerçek

---

[30] Русская мысль, 1890, No 10, с. 73. http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0070.shtml

yaşamı samimi bir şekilde ifade ettiğini, yine eserlerindeki karakterleri genel insani çizgileri belirleyerek oluşturduğunu, bunun da okuyucuyu düşünmeye sevk ettiğini büyük bir başarı olarak değerlendirir. D.İ. Pisarev, bu eserin başkahramanı Sergey Andreyeviç Çirkin'in mükemmel bir şekilde çizildiğini, yazarın "insan psikolojisini çok iyi yansıttığını ve sanatsal bir ustalığının olduğunu" söyler.

1861 yılında yazdığı Pansiyoncu Kadın adlı povestte sadece basit bir protesto söz konusu değildir. Burada genç taşralı kızlarda bağımsızlık ve zihinsel gelişim arzusunun uyanış hikâyesi anlatılmaktadır. Bu uyanma siyasi sürgün etkisiyle gerçekleşmektedir. Bu eserde yaşamın gerçekleriyle mücadele anlatılmaktadır. "İş, bilgi ve özgürlük" sloganı dönem yazarlarının parolası haline gelmiştir. Hvoşçinskaya yeni kuşağın eğitimi için hayırseverlik yapmanın ve mücadele etmenin gerekliliğini savunmuştur. Başkaları için kendini feda etme Hvoşçinskaya'nın kahramanlarının genel özelliği olarak söylenebilir.

Dönemin çözüm bulamamış sorunlarından biri olan kadınların özgürlüğü konusunda Hvoşçinskaya iyimser değildir. O, toplumdaki değişimlerde bu sorunun çözümü için eğilimlerin sönük kaldığını ve umutsuz olduğunu dile getirir. Bu nedenle eserlerinde karamsar, çaresiz ve umutsuz bir ton açık açık sezilmektedir. Kadının özgür olması konusunda Hvoşçinskaya'nın düşünceleri bir arkadaşına yazdığı mektupta (5 Haziran 1865) şu şekilde yer almaktadır: "Kadının özgürlüğü, bence onun faaliyetidir. Bu faaliyet ise bir ekmek teknesinde hamur yoğurma ve yama yapmayla başlar. Daha fazlasını başarıyorsan onu da yap, denemeler yaz, Mill'in karısı gibi, sadece yapın, ama bir sigara sarmayın." Hvoşçinskaya kadının çalışma, yapma, üretme özgürlüğüne önem verir. Onun görüşlerinin dönemin devrimci demokratlarının ve halkçılarının kadın özgürlüğüne dair düşüncelerinden farklı olduğu görülmektedir. Yazara göre kadın erkeklerle eşit koşullarda eğitim almalı, çalışmalı ve toplumda saygın bir yere sahip olmalıdır. Fakat kadının ailesinden ayrı kalmasını, görevlerinin ihmal etmesini ve kadınlığından vazgeçmesini savunmamıştır. Ona göre kadının "erkekleştirilmesi" kabul edilmezdir. Bu nedenle onun "Buluşma" eserindeki *Ahtarovskaya*, "Büyük Ayı"daki *Bagryanskaya* oldukça şefkatli ve sevecen tiplerdir. Hayatının son yıllarında onu daha yakından tanıyan V.Gorlenko konuyla ilgili şöyle der: "N.Hvoşinskaya çok sayıda güzel kadın kahramanların yaratıcısı, kadınların eğitimine bu denli önem veren ve kadında kadınımsılığı yüksek değerlendiren biri olarak cinsiyetsizlik kavramına tahammül

edemezdi. O, erkeğe benzeme yönündeki çabaların özgür kadına pek de fayda sağlayamayacağını düşünürdü."[31]

Hvoşçinskaya, asil bir ailenin çürüme sürecini ve manevi yozlaşmayı konu eden "İlk Mücadele" (1869) adlı romanda yüksek bir yaratıcı başarıya ulaşır.

Eserin kahramanı Sergey Nikolayeviç ve onun toplumsal yaşamdaki rolü Rus eleştirmenler tarafından hemen takdir edilmedi. 1879'da eserin ikinci baskısından sonra ilgi görmeye başlayan roman kahramanı Sergey Nikolayeviç tüm eleştirmenlerin ve "Oteçestvennıye zapiski", "Delo" (Дело) ve Russkoye bogatstsvo" (Русское богатство) gibi demokrat eğilimli dergilerin ortak kanaatleriyle "zamanımızın kahramanı" diye yorumlandı.

Yazar, "Tecrübeler" (1854), "Köy Tarihi", "Buluşma", "Uyur Su", "En İyi Beklentisi", "Mazi" gibi eserlerinde okuyucusunun gözleri önüne başıboş, kirlenmiş, bayağılaşmış bir dünyayı sunar. Dünyayı küçük burjuva zihniyetine sahip memurların da bulunduğu bir bataklık halinde gösteren Hvoşçinskaya'nın görevi her şeyi olduğu gibi tasvir etmektir. Sanat hayatı boyunca Hvoşçinskaya dönem dönem farklı konulara yönelse de bu süreçte çok mesafe kat edememiş, zamanla olumsuz olay ve kahramanlar topluluğuna dönüşmüştür. Fakat demokratik görüşün oluşum sürecinde yazarın sanatsal ustalığının da önemli bir gelişme kaydettiğini vurgulamak gerekir. Özellikle 1860-1880'li yıllardaki eserlerinde toplumla mücadele eden kişilerin ortaya çıkması bu anlamda iyi bir gelişme sayılabilir. Bu yıllarda Rusya'nın kırsal yaşamının alışılmış tablosu, yerini kısmen farklı olaylara ve kişilere yerini bırakmaktadır. Bu değişimi "En İyi Beklentisi" ve "Ev İşi" eserleri örneklerinde görebiliriz.

"En İyi Beklentisi" (1857-1860) romanında Rusya'da toprak kölesi sınıfının ekonomik karmaşası, manevi yozlaşması ve soylu toplumun psikolojik yıkımı gibi sorunlardan bahsederken, "Ev İşi"nde ise Hvoşçinskaya sadece ailelerin dağılışının toplumsal nedenlerini değil, aynı zamanda yeni kuşağın maneviyatının şekillenmesinde de bu sürecin trajik etkenlerinden bahsetmektedir.

---

[31] В. Л. Погребная «Н.Д. Хвощинская как критик женского творчества» http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/957/1/Pogrebnaya_Khvoschinskaya.pdf

Hvoşçinskaya, ilk povest ve romanlarında, sanatının olgun dönemlerinde merkezi oluşturacak kahramanlarının sanki taslağını çizmiştir. İlk kahramanları yeni eserlerinde onur ve idealleri için mücadele edebilen insanlar olmuştur. "Köy Öğretmeninin Günlüğü" ve "İstek"te (1852) bu tip kahramanları görmek mümkündür. Zorluğa alışkın, toplumun fakir kısmından ortaya çıkan bu insanlar toprak köleliği ile mücadeleyi yürütebilecek gücü toplayabilmişlerdir. Bu kahramanlar toplumda geniş bir arenaya çıkamasa da, dürüstçe, bıkmadan çalışarak insanlara küçük de olsa fayda sağlamış, kimseye ihanet etmemiş, hayallerini, maneviyatlarını canlı tutmayı başarmışlardır.

1860'lı yıllarda Hvoşçinskaya sanatında özgün yorumları tercih ederek yeni fikirler üretmeye başlar, birçok çağdaşı gibi kadınların en önemli sorunlarından birisi olan özgürlük konusu üzerine yazar. Eserlerindeki gerçek bir değişim geçiren kadın kahramanları kimseden hiçbir yardım görmeden mücadele etmektedir. "Anna Mihaylovna" ve "Pansiyoner" eserlerinde mücadeleden kaçmayan *Anna* ve *Lelenka,* "Büyük Ayı" romanında *Katya*, "Mazi"de *Tanya* karakterleri düşünce arayışları içindeki yaşamlarını ve sorunlarını dile getirirler.

1857-1860 yıllarında yazdığı "En İyiyi Bekliyorlar" adlı roman, yazar için önemli bir başarıydı. Romanın konusu 1857'de yaşanmakta olup feodal düzenin yaklaşmakta olan çöküşüyle ilgili endişeyi dile getirir. Toprak sahibi ağaların tüm davranışlarına nüfuz eden "Köylerde taş üstünde taş kalmayacak" korkusu onların mülklerini satmaya ve göç etmeye başlayan hazırlığıyla izlenir. Soylu Desyatovların asalak yaşam biçimi ve aşırı ahlaksızlığı sert bir dille betimlenmektedir. Güçlü kişilik yapısıyla dikkat çeken demokrat Neryatski'nin "bunlar yarı ölü", "hayvanlardan daha kötü", "büyük bir pislik" diye onlardan bahsetmesi romanın en etkili akkoru sayılabilir. Neryatski'nin sert söylemlerine direnen bu soylu asalakların ve can yakıcıların dünyası, toprak ağası İvan Desyatov ve genç kuzeni Kont Tejenetski'nin timsalinde, büyükannesi Kontes Desyatovoya ve Kontun metresi Katerina Aleksinski'nin miras için kavgaları gibi detaylarıyla yıkılan bir dünyanın son mücadelelerini temsil eder. Bu renkli görüntüler asalak biçiminde yaşamdaki maddiyat için iğrenç oyunları gözler önüne sermektedir. Genç Polina Abarova miras için ikili oynamakta, bir taraftan Kont Desyatov'la diğer taraftan zengin yaşlı Pehletsov'la evlilik oyunu planları kurgulamaktadır ancak bu oyunda onun rakibi olan diğer sığıntı Adelaida da vardır. Adelaida entrikalarda daha deneyimli ve usta birisidir. Bu roman konusu ve kurgusu itibariyle Hvoşçinskya'nın

yazarlık maharetinin ve deneyiminin büyük bir ölçüde geliştiğini göstermektedir. Olaylar artık sade ve sıradan olmayıp, karakterlerin bir birlerini ifşa etme şekliyle başarılı bir şekilde kurgulanmaktadır.

1860-70'li yıllarda, başta toprak köleliği sisteminin kaldırılması olmak üzere siyasi ve sosyal sorunların arasında kadınların özgürlüğü konusu da gündem oluşturmayı başarmıştır. N.G. Çernişevski'nin "Nasıl Yapmalı?" eserindeki Vera Pavlovna bu anlamda en iyi örnek olarak gösterilebilir. Fakat Hvoşçinskaya eserlerinde Vera Pavlovna kadar güçlü ve kendi ayakları üzerinde durmayı başaran siyasi bilince sahip mücadeleci kadın örnekleri verememiştir. Hvoşçinskaya'nın kadınları özgürlüğü ve toplumsal mücadelede konumuyla ilgili düşünceleri, dönemin devrimci demokratik düşüncesini desteklerse de örnek bir kahraman konusunda zayıf kalmışlardır. Hvoşçinskaya bir yazısında bu konuyla ilgili şunları söyler: "Ben kadınlara yeni bir yol göstermedim. Hata yapıyorsunuz. Zaten bir kadın tek başına hiçbir zaman düz bir yolda olamaz. Hayatın ona yardım etmesi gerekir. Ben sadece kadınların konumlarını, nasıl bir durumda bulunduklarını, sık sık karşılaştıklarını ve şimdi ne durumda olduklarını yazdım. Ben yol gösteremem zaten içinde yaşadığımız toplumda ben hiçbir şey göremiyorum, güvenemiyorum. Hatta böyle bir yol olup olmadığını bile söyleyemem."[32] Bu sözlerinden de anlaşıldığı gibi Hvoşçinskaya, görüşündeki eksik yanları bile çekinmeden ortaya koyabilen bir yazardır. Nadejda Hvoşçinskaya 19.yy diğer Rus kadın yazarları gibi Rus toplumundaki kadının yeri ve rolü konusuyla ilgilenirken siyasi düzenin, toprak köleliği ideolojisinde Rus kadınının bilinçlenmesinin ilişkisi olduğunun farkındadır. Dönemin mücadeleci demokrat yanlıları gibi o da kadınların özgürlüğünün, sosyal sistemin değişimiyle ve halkın özgürlüğüyle alakalı olduğunun bilincindedir.

Hvoşçinsakaya'nın kendi kaderi de, yansıttığı kadın tiplerine benzer. Çalışma hayatına ilk gençlik yıllarında başlamış ve ölünceye kadar da hiç durmadan çalışmıştır.

1860-70'lerin Rusya'nın genç devrimci gücünün fırtınalı çıkış yıllarında Hvoşçinskaya devrimci aydınların kahramanlıklarına hayran kalır. Zaferler yazarın ruhunu yeniden canlandırır, ruhunda aydınlık bir geleceğin umut ışıkları belirir. Hvoşçinskaya'nın genç

[32] Погребная В. Л. «Н.Д. Хвощинская как критик женского творчества» http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/957/1/Pogrebnaya_Khvoschinskaya.pdf.

kahramanları gerçekten çalışma ve zulüm gören halka yardım aşkıyla yanarlar, o yıllardaki devrimci aydınların çağrılarına karşılık verirler. Örnek olarak da "Pansionerka" adlı eserindeki pansiyonerin ve kızı Lelenka'nın politikacı Veretitsın ile tanışmasıyla değişen kaderleri örnek verilebilir. Veretitsın'ın Lelenka'nın dünyasıyla alay etmesi, düşüncesizce sergilediği tavırları Lelenka'yı ailesine ve çevresine karşı asi olmaya iter. Her şeyi arkasında bırakarak yeni bir hayat için Petersburg'a giden Lelenka birkaç yıl sonra Petersburg'ta Veretitsın ile tekrar karşılaşır. Artık özgür olduğunu ve kimseye bağlı olmadığını söyleyen Lelenka, rollerin artık değişmiş olduğunu vurgular. Daha önce ona özgür olmayı öğreten Veretitsın değişmiş, artık kötülük için değil, iyilik ve sevgi için sevilebilen ve değer gören fedakâr biri olmuştur. Fakat özgürlük uğruna içindeki aşk duygusunu bile öldürmüş Lelenka aşkın kadınları esir alan bir duygu olduğunu düşünür. "Hiç kimseye boyun eğmeyeceğim, artık eski kurallara hizmet etmeyeceğim. Herkese sesleniyorum eğer güçlü bir amacınız varsa özgürlüğünüzü elinize alınız. Yalnız yaşayınız. Hayat demek; iş, bilgi ve özgürlüktür." diyen Lelenka Veretitsın'ı şaşırtır ve onun artık bir kalp taşımadığına inanmaya başlar.[33] Lelenka, gençlerin gücünün ve birikimlerinin meydana çıktığı bir dönemde insan gücünün ve azminin farkına varmıştır. Yazar Veretitsın karakterinde ilk yıllardaki eserlerinde geniş yer tutan kanılarına ihanet etmiş bir insan tipi yaratmıştır.

N.Hvoşçinskaya'nın eserlerinde, halk için çalışan, manevi özgürlüğü arayan alımlı güzel kadınlara da rastlamak mümkündür. 1871'de yazdığı "Büyük Ayı" romanında bu tip karakterler vardır. Romanda 1861 reformunun arifesi ve Kırım Savaşı yıllarında Rusya'nın politik mücadelesi anlatılmaktadır. Romanın kadın karakterlerden biri, Andrey Verhovski'nin annesidir. Yazar, okuyucuya bir kadının hayretler içinde bırakacak değişimini göstermiştir. "Büyük Ayı" romanı Verhovski ailesinin trajik bir döneminin – ailenin dağılmasının anlatımıyla başlar. Anne Verhovskaya için bu bir dönüm noktasıdır. Soylu bir ailenin kızı olan Verhovskaya önce ailesinde sonra ise evliliği süresince eşinin sevgisi ve zarif davranışları arasında yaşar. Kocasının ölümü onun hayatının yıkımı anlamına gelse de tutunduğu tek şey oğlunu büyütme arzusu olur. İsteği sadece oğlunun ayakları üzerinde durması değil, aynı zamanda güçlü bir ruha sahip olmasıdır. Hvoşçinskaya'nın romanda, özellikle altını çizdiği nokta budur. Hiç kimsenin yardımını gururlu davranışıyla istemeyen anne, bir balolara katılan birinden

[33] Хвощинская Надежда Дмитриевна: Собрание сочинений, http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/

ihtiyaçları için çalışan, ders veren, dikiş nakış işleri yapan birine dönüşür. Halinden zerre kadar şikâyetçi olmayan anne duygularını ve sorunlarını içine gömerek çalışır ve oğlu Andrey'i büyütür. Anneyi korkutan tek şey oğlu Andrey'den ayrılmaktır. Andrey'in Moskova'ya eğitim için gidişi onu kedere boğsa da oğluyla gitmez, evinde kalır. Hvoşçinskaya'nın cümleleriyle Verhovskaya diğer kadınlardan tamamen farklı bir yapıya sahip olup acımasız zorluklar karşısında sarsılmaz ve duygularına yenik düşmez. Ama anne için oğlu Andrey'in Moskova'ya gidişi farklı bir durumdur. Oğlunu uğurlarken bu ayrılığın sonsuza dek süreceğini hisseder. Moskova'ya giden Andrey giderken annesinden birçok şey - gücü, çalışma isteği ve anılarını alıp götürür. Anne yaşamak için bütün gücünü oğlundan aldığını anlar ve ne yapacağını bilemez duruma gelir. Onun için sanki dünyanın sonu gelmiştir, tüm umutları kaybolmuştur. Birisi için uğraş vermeye ve yaşamaya alışmış olan anne, şimdi artık yaşam sebebini yitirmiş bir hale gelir. Onun için, özellikle iç dünyasında, karmaşık bir süreç başlamıştır. Hvoşçinskaya, kahramanının karmaşık ruhsal durumunu anlatırken, insan birine ya da bir şeye yönelmediğinde ne yapabilir sorusuna cevap aramaktadır.

Yazar, romanın başında Verhovskaya'yı tasvir ederken çalışkan, sorumluluk sahibi gibi kelimeler kullanırken, oğlu gittikten sonra onu tanımlamak için sadece "yalnızlık" kelimesini kullanır. Anne, yalnızlığından kesinlikle hoşnut değildir. Toplumun her kesiminden tanıdık çevresi olan anne Verhovskaya kendini avutacak bir şeylerin peşindedir. Fakir ve zor durumda olan kızların eğitimi ile ilgilenmeye başlar, fakat toplum hiç bir şeyin farkında değildir. Herkes Verhovskaya'nın fakir biri olarak böyle tuhaf davranışlar sergileyebileceğini düşünür. Zaten toplumun ne düşündüğü Verhovskaya'nın da umurunda değildir.

Yazar, Verhovskaya'nın psikolojisini direk değil, satır aralarında hemen anlaması mümkün olmayan biçimde tasvir eder. Bütün hayatını oğluna adayan anne için oğlunun hayali gözlerinin önünden gitmemektedir. Kısa süren bu ıstıraplı durum annenin ölümüyle son bulur. Annesinin ölümüyle her şeyini kaybeden Andrey için de aynı durum söz konusu olur. Oğlu için de o sadece çalışan bir kadın değil, ilahi bir varlık niteliğindedir. Hvoşçinskaya, annenin ölümünden sonra diğer bir kadın karakterinin - Katerina Bagryanskaya'nın üzerine yoğunlaşır. Verhovskaya, kadınların özgürlüğünü temsil etmiştir. O dönemde çok az kadın çocuğunun eğitimini hiç kimseden yardım kabul etmeden tek başına omuzlarına alabilir. Yazar bu yöntemle okura dürüst insan

karakterini yansıtmayı başarmıştır. Hvoşçinskaya, Katerina karakterinin de psikolojisini ustalıkla yansıtmıştır. Dış görünüşünü anlatırken bile kişisel detayların ana hatlarını belirleyerek okuruna bu yolla ruhsal dünyasını aktarmıştır. Katerina çevresindeki diğer kızlara benzemez. Süslü olmayan, giyim kuşamına fazla özen göstermeyen yardım sever birisidir. Bu tutumuyla şehrin sosyete kesiminin karşısında durur, günlerini eğlenerek ve dinlenerek geçirmez. Sürekli kendine meşgul olacak uğraşlar bulabilir. Köylülere yaklaşımı çok farklıdır. Onlarla arkadaşlık kurar, sohbet eder, çünkü babası ona böyle eğitim vermiştir. Babası onun hayatında çok önemli bir yere sahiptir, onun her şeyiyle yakından ilgilenmiş ve mükemmel bir karakter sahibi olmasında çok etkili olmuştur. İnsanlara saygıyla yaklaşan, dürüst, samimi bir kişiliğe sahip Katerina'nın, babası hastalandığında, kendisini dünyası yıkılmış gibi hissetmesi ona olan aşırı sevgisindendir. Romanda baba-kız ilişkisi en ideal biçimde sunulmuştur. Baba-kız arasındaki tartışmalar sadece felsefi konular üzerinedir. Katerina babasıyla en ciddi tartışmasını Verhovski ile ilişkisi olduğu öğrenildiğinde yaşar. Kızını iyi eğitemediğini düşünen baba onu ihanet etmekle suçlar, onun büyüdüğüne ve aşık olduğuna inanmaz, Verhovski'nin Katerina'yı suça ittiğine inanır ve evi terk ederek manastıra gider. Fakat şefkatli ve inançlı biri olarak ölümünden önce kızını affeder.

Yazar, Katerina'nın yenilikçi karakterinin altında erkeklere karşı davranışlarını aktarır. Katerina'nın kendine has bir aşk anlayışı vardır. Romanın temelinde kadınların ve erkeklerin dostluk ilişkisi içinde olabileceği yatar.

22 yaşına kadar hiç âşık olmayan Katerina, bu duygunun ne olduğunu bile bilmez, bu nedenle aşkın nasıl bir duygu veya güç olduğu hiç aklına bile gelmemiştir. Katerina için öncelikli olan içtenlik ve duyguların gerçekliğidir. O zamana kadar "aşk bana gerekli değil" diye düşünür. Ama onun için bu duygu çok farklıydı. Andrey ayaklarına kapanarak aşkını itiraf ettiğinde 'Kalk! Böyle sevgi olmaz' diye tepki verir. Çünkü arzuların ve romantizmin gereksiz olduğuna inanır. Katerina için aşk sadece iki kişinin bencilce mutluluğu değildir. Sevdiği insanda önce onun her şeyini, düşüncelerini paylaşabilecek bir dostluk aramaktadır. Verhovski, Katerina'ya kaç kez onunla gelmesini teklif etmiş ama babası ve ahlaki prensipleri buna izin vermemiştir. İçindeki duygular onu güçlü hale getirdikçe, seçtiği insanla gurur duymaya başlar ve Verhovski'den daha mutlu olur. Artık aşk onun insani görevi halini almıştır. Ama onun bu aşkı, babasını her geçen gün artan bir mutsuzluğa sürüklemiştir. Katerina iki erkek

arasında kalır: Babasına dürüst bir insanı şereflice sevdiğini açıklamak ister ama babasının Verhovski'nin duygularına inanmadığını hatırlar. Kendi duygularını kabul ettiremeyeceğinden korkar.

Katerina'nın mutluluğu çok sürmeyecektir. Çünkü Verhovski'nin hayata bakışı farklıdır. Bir konuşma sırasında Katerina'yı suçlarcasına, onun hayalperest olduğunu, beklentisinin onun verebildiğinden çok daha fazla olduğunu belirtir. Yazar burada bir kızın manen yıkılışını aktarır. Aslında Verhovski ilk başta şerefi için yaşayan birisi olarak karşımıza çıkar, daha sonra çevresindeki diğer insanlar gibi bayağılaşır ve ihanetlere başlar. Yazar Verhovski'nin ahlaki çöküşünü büyük bir ustalıkla anlatır. Yazar burada toplumdaki bir bireyin ruhunun çürüyüşünü aktarır. Katya, Verhovski'nin tekrar ruhunu canlandırmak için uğraşır ama başarılı olamaz. Verhovski zengin bir kadınla evlenir ve yüksek sosyetenin üyesi olarak yaşamına devam eder. Katya da Lelenka gibi toplumda kendine bir yer edinmiş çalışkan bireyler gibi 1870'li yılların başında, inançları doğrultusunda devrim mücadelesi döneminde yaşamaya devam eder. Katya'nın da politik hedefleri yoktur. Sadece adaletin sağlanmasını ve herkesin mutluluğunu ister. Ancak onun için mutluluk, sosyal düzenlemeler ya da devrim mücadelesi değil, her insanın topluma faydalı olanı getirmesi demektir.

Onun felsefesi de diğer yazarların kahramanlarında olduğu gibi özellikle 1880'li yıllarda benimsenen felsefe "az iş" değildi; görevini yerine getirmek; asıl görev de, işini doğru yapmak, sonuna kadar yapmak, korkmadan hatta işi uğruna ölmektir.

Hvoşçinskaya 1869 yılında yazdığı "İlk Mücadele" ile tekrar dikkatleri üzerinde toplamayı başarmıştır. Temelde yeni gelişmelerle kendini teşhir eden insan olan bu eserin kahramanı kendi hayatını anlatmaktadır. Bu eserde Hvoşçinskaya asalak bir psikolojik durumdan, yani insanın ruhsuzlaşma sürecinden bahseder. Eserin genelinde yazarın 1860'lı yılların kuşağına alaylı bir yaklaşımı vardır. Eleştirmen dönem eleştirmenlerinden P.N.Tkaçev ve N.K.Mihaylovski bu eserle ilgili olarak şunları dile getirmiştir: "Bu eser Hvoşçinskaya'nın yazdığı en iyi eserdir, aynı zamanda Rus Edebiyatında yazılmış en iyi eserlerden biridir."

Gençlerin eğitim sistemiyle ilgili yaşadığı sorunlar yine bu dönem yazarları gibi Hvoşçinskaya'nında dikkatini çeker ve eserlerinde bu konuyu merkez konuma alır.

Çünkü o, Rusya'daki demokratik hareketlerin kaderinin yeni neslin elinde olduğunun farkındadır. Onların inançlarıyla, fikirleriyle Rusya'yı aydınlık bir geleceğe hazırlamak mümkündü. Dolayısıyla bu noktada Hvoşçinskaya'nın "İlk Mücadele" adlı eserinin önemi bir kat daha artmaktadır.

Eser genç bir kalemin çocukluk yıllarından başlayarak 30'lu yaşlarına kadar bütün yaşamını anlatan öykülemesidir. Burada bir insanın yaşamında basamak basamak geçirdiği tüm evreler vardır. Eserin kahramanı Serj her düşüncesiyle halkın karşısındadır. Anlatılan hikâyenin özünde de eser kahramanının karakterindeki bu noktaların sebepleri ve aslı yatmaktadır. Okur, kahramanın gözüyle çevresine bakacak, Serj çevresiyle dalga geçecek, acı çekecek, bu da okuru kızdıracaktır. Okurken kahramana karşı nefret oluşacak ve kitabın sonunda bu nefret okuyucunun tüm benliğini sarmış olacaktır.

Serj'in tam aksine babası ve ablaları Duneçka ve Marya uyumlu karakterlerdir. Onlar korumasızdır ve şikâyet etmeden yaşamlarını bir şekilde sürdürürler. Başkahraman Serj ise, "hayat ve insanlar bana boyun eğecek, her zaman en önde ben olurum" gibi düşüncelere sahiptir.

Bu eserde Hvoşçinskaya Rus edebiyatında İ.S.Turgenev'le tescillenen babalar ve çocuklar arasındaki sorunları da ortaya koymuştur. Serj'in babası, halkın yararı ve toplum mutluluğu için çalışan biridir. Serj ise tam karşıt bir düşman, onun düşüncelerine ihanet eden biridir. Eleştirmen N.K.Mihaylovski, eseri analiz ederken Hvoşçinskaya'nın bu eserde toprak köleliğine karşı görüşünün yansıdığını belirtmiştir. Mihaylovski, Serj'in teorisinin özünü şu cümlelerle açıklar: "Gelişmiş insanların yani özel seçilmiş 1. tür insanların kaderleri de özel olur ve onlardan her türlü tadı alırız ancak 2.tür insanlar yani çalışan insanlardan sadece hoş kokulu bir tat alırız." Mihaylovski, Hvoşçinskaya'nın aile kavramı üzerine kurulu romanlarındaki amacının, toprak köleliğinin egemen olduğu toplumlardaki aile düzenini anlatmak olduğunu söyler. [34]

[34] М.Лукашевич, Роман В. Крестовского (Надежды Хвощинской) «Баритон» на фоне литературной традиции изображения семинариста, https://cyberleninka.ru/article/v/roman-v-krestovskogo-nadezhdy-hvoschinskoy-bariton-na-fone-literaturnoy-traditsii-izobrazheniya-seminarista-1

Dönemin diğer eleştirmenleri bu eser için edebi niteliğinin yanında toplumsal bir eser olduğunu söyler.

Hvoşçinskaya'nın baba ve çocuk sorunlarını, kuşak çatışmasını 1870-80'li yıllarda sanatının merkezine koyduğunu görürüz. Yazar, bu soruna o yılların demokratik edebiyat ruhuyla çözüm getirmeye çalışmıştır.

Yazarın 1860'lı yıllardaki eserlerinde kuşak çatışması sorununu görmemiz mümkün değildir. Ataerkil yapıda toprak köleliğinin sürdüğü dönemdeki nesil, atalarının işlerine devam etmektedir. Oysa ne zamanki zıtlıklar, değişim ve mücadele başladı; baba oğul arasındaki düşünce ayrılıkları da başladı kanaati bu eserlerde vurgulanmaktadır.

Hvoşçinskaya, eserlerinde sosyal düzenle barışık olmayan dönem karşıtı insanların portrelerinden bir galeri oluşturmuştur.

"Mutlu İnsanlar", "Arkadaşlar Arasında", "Sıhhat", 'Veda' adlı eserlerinde karşıt görüşlü kahramanlara yer vermiştir. Hvoşçinskaya'ya kadar hiç kimse karşıtlığa bu kadar geniş ve detaylı bir pencereden bakmamış, basit mutluluklar uğruna ruhlarını satan insanları ounn kadar ağır dille eleştirmemiştir. Rus yazar Saltıkov-Şedrin, Hvoşçinskaya'nın düşüncelerini kendine çok yakın bulur ve bu yakınlığı şu sözlerle ifade eder: "Rusya'da özgür yaşamıyoruz, artık gün geçtikçe daha da kötüye gitmekte, Hvoşçinskaya doğru söylüyor. Daha zor günler de olmuştur, fakat hiçbir şey hiçbir zaman bu kadar dayanılmayacak boyutta olmamıştır." (Были времена хуже -- подлее не бывало!) Hvoşçinskaya'nın bu söylemi Nekrasov'un da hoşuna gitmiş olmalı ki 1875 yılında yazmış olduğu "Sovremenniki" poeminde aynı satırları kullanmıştır.[35]

Hvoşçinskaya, eserlerindeki çalışan insanlar örneğinde, mevcut utanç dolu düzeni istemeyen, topluma faydalı işler yapmak ve en önemlisi ruhunu temiz tutmaya çalışmak gibi olumlu özellikleri göstermeye çalışmıştır. Bu duruma 1878 yılında yazdığı "Mazi" romanında varlıklı ve soylu bir ailede yetişen ve Petersburg'a okumaya giden Tanya karakteri örnek gösterilebilir. Ancak sansür nedeniyle yazar bu çalışmasını yarım bırakır. Tamamlanamayan romanda yazar 1870'li yılların demokrat gençliğini geniş bir pencereden yansıtmaya çalışmıştır.

[35] A.g.k.

“Yeni tipler oluşturmak istiyorum” diyen Hvoşçinskaya’nın yaşamının son anına kadar eserlerinde demokrat genç karakterler ilgi odağı olmuştur.[36]

II. 3. Eleştirmen Kimliğiyle Nadejda Hvoşçinskaya

N. Hvoşçinskaya’nın 1860’lı yıllardan başlayarak eleştiri yazıları, edebiyat ve sanat sergilerinden bahseden makaleler, eser değerlendirmeleri, bazen ise resim ve müzik hakkında yazılar yazdığı görülmektedir. Bu yazılarını ilk başlarda “Eleştiri yazıları” şeklinde “Oteçestvennıye zapiski”’de daha sonraları ise hem bu dergide hem de “Russkiye vedomosti” ve “Jivopisnoye obozreniye” dergilerine “Poreçnikov” ve “Vozdvijenski” gibi takma adlarıyla -daha sonraları ise farklı takma isimler kullanarak- yazar. Dönemin Rus yazarlarından İ.A.Gonçarov, A.K.Tolstoy, M.Ye. Saltıkov-Şçedrin, çağdaşı olan kadın yazarlar, Rus ressamlarından A.A.İvanov ve İ.N.Kramskoy hakkında eleştiri yazıları vardır.

Şair S. Nadson’un hüzün dolu şiirlerinden hayranlıkla bahseden Hvoşçinskaya, Saltokov-Şçedrin’in eserlerindeki Fransız naturalizminin etkisini eleştirir. Dönemin gerçekçi akımının önemli rolü konusunda ise H.Balzac’ı örnek alır. Fransız naturalizmine karşı Rus Klasik Edebiyatının gerçekçi sanat anlayışını savunan ve üstün gören Hvoşçinskaya şöyle yazar: “Gogol ve Saltıkov gibi yazarları olan bir edebiyat, ölçülü duyguların ifadesi olan sanatın ve tüm yaşamın özünü derinden hissettiren hakiki gerçekçiliğin ne olduğunu çok iyi bilir.”[37]

Eleştiri yazılarına N.Hvoşçinskaya’nın kendisi için üstat diye nitelediği V.Belinski’nin düşüncelerini çok önemsediği görülmektedir.

N.Hvoşçinskaya’nı eleştiri yazıları zayıf bulunmuş olsa da 1861 yılından yazmaya başladığı “Edebiyatımız Hakkında Taşradan Mektuplar” (Провинциальные письма о нашей литературе") adlı dizi yazıları ilgi görmüştür.[38]

---

[36] Хвощинская Надежда Дмитриевна, М. С. Горячкина. Н. Д. Хвощинская, http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0070.shtml

[37] Н. Д. и С. Д. Хвощинские Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

[38] О. В. Николаева, Хвощинская Надежда Дмитриевна,

Hvoşçinskaya eleştiri yazılarında bir Saltıkov-Şedrin hayranıdır. Şedrin, Hvoşçinskaya'ya nüfuz edebilmiş bir yazardır. Hvoşçinskaya her makalesinde Şedrin'in özgün diline hayranlığını ve hicivdeki ustalığını vurgular.

N.Hvoşçinskaya sadece yazar ve çevirmenliğiyle değil, ayrıca edebiyat eleştirmenliği ve yayıncılığıyla da tanınır. Edebiyat eleştirmeni S.İ.Ponomarev (1828-1913) ve Knez N.N.Golitsın(1836-1893)'ın Rus Kadın yazarları Bibliyografi Sözlüğü"ne hazırladığı eklerde Nadejda Hvoşçinskaya'nı eleştiri makalelerini "ilginç ve akıllıca" bulur.[39]

N. Hvoşçinskaya'nın eleştiri yazıları arasında 1860-1880'li yılların kadın yazarlarıyla ilgili olanları ilgi çekicidir. Kendi çağdaşı olan A.Panayeva (1820-1893), Yu. Jadovskaya (1824-1883), S.Smirnova-Sozonova (1852—1921), N.S.Sohanskaya (1825-1884), O. Şapir (1850-1916) gibi yazarların eserlerini değerledirdiği yazıları çeşitli gazete ve dergi sayılarında yer almaktadır.

Gerçekçi akımın etkisiyle edebiyat eserlerini değerlendiren bir eleştirmen yaklaşımıyla "Edebiyatımız Hakkında Taşradan Mektuplar" yazı dizelerinde V.G. Belinski'yi "ebedi", "yegâne örnek" ve "bir okul üstadı" gibi sözlerle öven yazar onun yolundan giderek sanatın temel amacının yaşamı gerçek, olduğu şekilde ifade etmek olduğunu savunur. Hvoşçinskaya'ya göre edebiyatın görevi hakikati göstermek ve onu savunmayı öğretmektir.

"Kohanovski" takma ismiyle yazan N.S.Sohanskaya'nın "Bizans çoşkusu" veya Bayan Kohanovskaya'nın 'Kiril Petrov ve Nastasya Dmitrova' adlı eserini inceleyen Hvoşçinskaya ailede kadının konumunu anlatan yazarın Slavyanofil, yani Slav milliyetçiliğinin etkisi altında olduğunu onun zayıf yönü olarak nitelendirir. "Domostroy"un etkisi altında kalan N.S.Sohanskaya'nın kadının aile içerisindeki rolünün eşine ve çocuklarına hizmet etmesi ve fedakârlıkla bu rolü yerine getirmesi gerektiği fikrine katılmaz. Sohanskaya'nın kadın kahramanı olan Nastya'nın ayartıldığını ve hamile olduğunu evlendiği erkeğe itiraf etmesini, ona yalvarıp

---

Хвощинская Н. Д.: Биобиблиографическая справка Источник: Русские писатели. Биобиблиографический словарь. Том 2. М--Я. Под редакцией П. А. Николаева. Москва, Просвещение, 1990 http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0040.shtml

39 Дополнения к Библиографическому Словарю русских писательниц кн. Н.Н. Голицына. Bknz: В. Л. Погребная «Н.Д. Хвощинская как критик женского творчества» http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/957/1/Pogrebnaya_Khvoschinskaya.pdf

yakararak affedilmesini istemesini bir kadının çaresizliği ve karşısındaki erkekten merhamet dilemesi şeklinde anlatır. Hvoşçinskaya bu kadının hayatının mahvedilişini, onurunun yok edilişini değil, yaşadıklarından güç alarak kuvvetli olması gerektiğini, sevmediği eşinden korktuğu için özür dilemesini yersiz bulur. Hvoçşinskaya, romanın yazarının yeteneğini bir kadını boyun eğme yönünde harcadığını ve hemcinslerine itaatkâr bir vaaz verdiğini eleştirir.

"Taşradan Mektuplar" dizisinde yer alan eleştiri yazılarından biri A.Panayeva'nın kadın özgürlüğünden bahseden eserlerine yöneliktir. "Kadın Nasibi" diye adlandırılan bu yazı Panayeva'nın "Geri Kalmış Kadın" (Отсталая) adlı romanı hakkındadır. Hvoşçinskaya romanda yazarın cesur davranışını takdir ederek onun samimi bir dille toplumda kadının konumuna dair görüşlerini destekler. Kadın özgürlüğü konusunun yandaşlarının aslında kadınları kullanmalarını dile getiren bu romandaki kadınlar aşağılanmış, hakarete uğramış ve atılmış insanlardır. "İğrenç bir karikatürü andıran, iğrençliğe kadar varan bu kirlilik, tüm bu aşağılanan kadınların sadece tek günahları sevmek ve inanmaktır." Hvoşçinskaya, Panayeva'yı Rusyadaki kadınların acılarını ve onlara karşı olan öfkeyi dile getirdiğini vurgular.[40]

Kadın yazarların eserlerini "herkes kendi hikâyesinin en iyi anlatıcısıdır. … Kadın kendisini sade dillilikle yapmacıklıktan uzak bir şekilde anlatır. Kadınların yazdığı romanları ilgi çekici bir belgedir, çünkü onlar günlük hayatın sıradanlığı, sorunları, koşturmacası fiilen aktarılmaktadır." diye önemsendiği görülür.

Hvoşçinskaya'nın dönem yazarlarını ve edebiyatını iyi bildiği, yazdığı eleştiri yazılarından fark edilmektedir. Kadın özgürlüğü ve haklarından bahseden eserlere bir kadın duyarlılığıyla yaklaşan yazar, kadının doğduğu günden ailesinde "ebeveyn despotundan" nasiplendiğini daha sonra ise yeni evlilik hayatında ise eşinden haksız muamele gördüğünü kınar. Ailelerin hepsinin olmasa da büyük çoğunluğunun kızların eğitiminde ve yetişmesinde baskıcı tavırları eleştirilir. 1880'li yıllarda yazdığı "Bir Okurun Anıları" başlıklı makaleler Hvoçşinskaya erkek yazarların roman yazmaktan neden uzaklaştığını, kadınların ise bu türe ilgisinin artmasının sebeplerine değinir. Okurun "Erkek yazarları gerçek yaşam deneyimlerinin ilgilendirdiği söylenmektedir. Kadın yazarlar ise hayatın gözle görülmeyen iç sorunlarını, felsefi yönlerini

[40] Н. Д. и С. Д. Хвощинские, http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

irdelemektedir. Bunun da en iyi biçimi romandır."[41] görüşünü aktaran Hvoşçinskaya burada halkçı edebiyatını kastetmiş olabilir. Çünkü makalenin yazıldığı yıllarda L.Tolstoy'un ve M.Dostoyevski'nin yaşamın iç sorunları ve felsefi anlamlarını irdeleyen eserleri göz ardı edilemez.

Kadın yazarlardan O. Şapir'in eserlerini eleştiren Hvoşçinskaya onun dil ve anlatım sanatını olumlu olarak değerlendirse de kahramanlarını zayıf ve amaçsız bulur. "Aday Kuratov" adlı eserindeki Zina ailedeki erkek kardeşlerinden ve Tanrı'dan medet ummaktadır. Çalışmak, faydalı bir iş görmek, hatta evlenmek bile istememektedir. Rahatından taviz vermeyen Zina karakteriyle yazarın vermek istediği mesaj anlaşılmamaktadır. O.Şapir'in eserlerinin tam tersine S.Smirnova'nın eserlerini öven Hvoçşinskaya, bu yazarın dönemin derin ve acı veren sorunlarını cesaretle dile getirdiğini alkışlar. Smirnova'yı yetenekli bir yazar olarak değerlendiren Hvoşçinskaya, onun entelektüelliğinin ve maneviyatının yüksek oluşuna dikkat çeker.[42]

Hvoşçinskaya'nın eleştiri yazılarında dönemin kültür ve sanat dünyasıyla yakından ilgilendiğini, şair, yazar ve eleştirmenlerin yayınlandığı dergi ve gazeteleri takip ettiğini ve bildiği diller sayesinde çeviri edebiyatına dair görüşlerini aktardığını görmekteyiz. Gerçekçilik akımının egemen olduğu 19. yy Rus edebiyatının konu ve sorunlarına kendi bakışını aktarma olanağı tanıyan eleştiri ve değerlendirme yazıları da yazarın edebiyat eserleri kadar ilgi çekicidir.

[41] A.g.k.
[42] Погребная В. Л., Н.Д. Хвощинская как критик женского творчества, http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/957/1/Pogrebnaya_Khvoschinskaya.pdf

SONUÇ

N.Hvoşçinskaya 19.yy ikinci yarısında Rus edebiyatında erkek ve kadın yazarlar arasında çok sayıda ve farklı türlerdeki eserleriyle önemli bir yere sahiptir. Hvoşçinskaya, takdir edilecek sayıda ve nitelikteki roman, povest, öykü, deneme, şiir, poema, eleştiri yazıları ve çeviri faaliyetleriyle üretken bir yazar örneği olarak öne çıkmaktadır.

1867 yılında B.A.Nekrasov'un editörlüğünü yaptığı "Oteçestvennıye zapiski" dergisinde birlikte çalışma teklifi yazarın edebiyat dünyasındaki tanınırlığına önemli katkı sağlamıştır. Eserlerinin yaşamının son yıllarında tekrar basılması onun dönemin demokratik çevrelerinde tanınır bir yazar olduğunun göstergesidir. 1883 yılında 731 kişinin imzasıyla edebiyat faaliyetinin yıldönümü kutlaması bu tanınırlığın somut göstergesi sayılabilir.[43]

Çalışmamızda ulaşılabilen kaynakları değerlendirerek N.Hvoşçinskaya'nın hayatı ve sanatına dair bilgileri değerlendirdik. Hvoşçinskaya'nın çocukluğundan almış olduğu eğitim ve kitap okuma sevgisinin onun edebi zevkinin ve yeteneğinin gelişiminde önemli rol oynadığını düşünmekteyiz. Özel hayatında mutlu olmayan yazarın toplumun sorunlarını bir kadın hassasiyetiyle eserlerine konu ettiğini, dönemin siyasi, sosyal ve toplumsal sorununu dile getirdiğini söyleyebiliriz.

Yazarın eserlerinde "olumlu kahraman" olmadığını eleştirenlere o, görmediği ve bilmediği bir şeyle ilgili yazamayacağını söyler. Onun eserlerinde gerçeklik için mücadele verdiğini, olaylar ve kişilerle ilgili en küçük ayrıntıyı bile titizlikle yazdığını vurgulayarak dış dünyayı tasvir ederken gösterdiği titizliği insanların iç dünyasını kavramaya da açıklık getirdiğini ve buradan da eserlerindeki lirizm ve duygusallığın ortaya çıkardığını görüyoruz.

---

[43] Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) Н. Д. и С. Д. Хвощинские. http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

İlk eserlerinde 1861 toprak reformu öncesi Rusya'yı konu aldığı, devrim konusunun ağırlıklı olduğu eserlerinin 1870-1880'li yıllarda ortaya çıktığı görülür. Bu eserlerinde yöneticilerin kaderlerinden, farklı dönemlerden, kanılarına ihanet etmiş insanlara ve toplumsal mücadeleyi ilerletme düşüncesini ve inancını kaybetmiş insanlara yer vermiştir.

Rusya'nın dönem dönem tarihsel gelişimini birebir yaşadığı için Hvoşçinskaya Rus şehirlerinin oluşumundaki farklılıkları sanatsal açıdan değerlendirme imkânı bulmuştur. Tanınmış Rus eleştirmenleri onun eserlerine 'büyük özgün bir edebiyat mirası' olarak bakmaya başlamışlardır.

1840'lı yıllarda protesto motifleri ve vatandaşların acılarıyla bezenmiş şiirler kaleme alan Hvoşçinskaya 1850'li yıllarda romanları ve hikâyeleriyle büyük bir üne kavuşmuştur Genellikle dönemin toplumsal mücadelelerini ortaya koyan Hvoşçinskaya, Rus hükümdarlığında sosyal değişim yolları arayan aydınların önemli sorunlarına değinmiştir. Sanatının temelinde; hükümdarlığın geçici güçlerini ortaya çıkarma, liberal burjuvanın eleştirilmesi, yeni tarihteki kuşak çatışmalarını ve aydınların ihanetlerini ortaya koyma çabası yer alır.

40 yıllık sanat hayatı da kaderi gibi mutluluk getirmemiştir. Ünlü olduğu yıllarda faydasız arayışlar ve manevi yalnızlık içerisinde kalmıştır.

Hvoşçinskaya 1850'li yıllarda yazdığı eserlerde düşüncelerin yok edildiği bir dünyayı anlatmıştır. Onun tabiriyle; buraya düşen ruhlar çıkış aramakta fakat bu durgun atmosfere hiç ışık doğmamaktadır. 1850'li yılların sonunda genç demokrat karakterler yazarın en çok beğenilen kahramanları olmuştur. Bu dönemde kahramanların olumlu tavırları Hvoşçinskaya'nın eserlerinde gerçeklere karşı sadece sosyal değil, manevi bir protestonun yansıması olarak belirmiştir.

Eserlerindeki soylu aileler, soylu toplumların bir parçası; bu aileler içindeki mücadele de dönemin toplumsal mücadelesinin yansımasıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Üçgül S. "Bir Eleştirmenin Penceresinden 19. Yüzyıl Rusya'sında Kadın Yazarlar", (Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Uluslararası – Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi, 05-07 Mart 2009, Sakarya), Kongre Bildirileri, II. Cilt, Sakarya 2009, s. 165-172.

Некрасов Н. А. Полное собрание сочинений и писем: в 15 т. художественные произведения. Ленинград, СПб. : Наука, 1981-2000.

Хвощинская Н. Д. Повести и рассказы / Сост., подготовка текста, послесл., примеч. М. С. Горячкиной. Москва: Московский рабочий, 1984

İnternet Kaynakları

Белинский Виссарион Григорьевич, Сочинения Зенеиды Р-вой, т.9 (1979) http://az.lib.ru/b/belinskij_w_g/text_2730.shtml, Şubat 2008. (Erişim Tarihi: 11.03.2017)

Биография Надежды Дмитриевны Заиончковской Хвощинской (В. Крестовский).

https://62info.ru/history/node/6876 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Биографическая Энциклопедия, Хвощинская Софья Дмитриевна, http://www.biografija.ru/show_bio.aspx?id=132325 (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Голицын Н. Н. Библиографический словарь русских писательниц - С. И. Пономарев: Наши писательницы. - М. Цебрикова: Очерк жизни Н. Д. Хвощинской-Зайончковской (Мир Божий, 1897 г., декабрь). http://www.biografija.ru/biography/khvoshhinskaya-nadezhda-dmitrievna.htm (Erişim Tarihi: 22.05.2019)

Иванов-Остославский П., Марко Вовчок: подлинная история жизни. http://www.proza.ru/2008/01/03/321 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Коробка. Н. Зайончковская, Надежда ДмитриевнаЭнциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона/Хвощинская.

https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%97%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Культура и образование: Литература, Авдотья Яковлевна Панаева. http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/PANAEVA_AVDOTYA_EVDOKIYA_YAKOVLEVNA.html (Erişim Tarihi: 02.06.2019)

М.Лукашевич, Роман В. Крестовского (Надежды Хвощинской) «Баритон» на фоне литературной традиции изображения семинариста, https://cyberleninka.ru/article/v/roman-v-krestovskogo-nadezhdy-hvoschinskoy-bariton-na-fone-literaturnoy-traditsii-izobrazheniya-seminarista-1 (Erişim Tarihi: 02.06.2019)

Николаева О. В., Хвощинская Надежда Дмитриевна, Хвощинская Н. Д.: Биобиблиографическая справка Источник: Русские писатели. Биобиблиографический словарь. Том 2. М--Я. Под редакцией П. А. Николаева. Москва, Просвещение, 1990 http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0040.shtml (Erişim Tarihi: 04.06.2019)

Погребная В.Л., Проблемы женской эмансипации в романе Н.Д. Хвощинской «Встреча» Культура народов Причерноморья. 2005. № 69. http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/10428 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Русская мысль, 1890, No 10, с. 73.
http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0070.shtml

Погребная В. Л. «Н.Д. Хвощинская как критик женского творчества» http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/957/1/Pogrebnaya_Khvoschinskaya.pdf (Erişim Tarihi: 28.05.2019)

Строганова Ев., ИСТОРИОГРАФИЯ: РЕТРОСПЕКТИВА И ПЕРСПЕКТИВЫ «Пропущенная глава». Женское писательство в России XIX века: российский опыт изучения. http://kcgs.net.ua/gurnal/gurnal-13-11.pdf (Erişim Tarihi:28.05.2019)

Строганова Е., По поводу неудобного псевдонима: Надежда Хвощинская, она же В. Крестовский.pdf.

https://www.academia.edu/37666586/%D0%9F%D0%BE_%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83_%D0%BD%D0%B5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B0_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D0%B6%D0%B5_%D0%92._%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf

(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Фундаментальная электронная библиотека "Русская литература и фольклор" (ФЭБ) Н. Д. и С. Д. Хвощинские http://feb-web.ru/feb/irl/il0/i92/i92-2282.htm

(Erişim Tarihi: 21.02.2019)

Хвощинская, Надежда Дмитриевна https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Хвощинская Н. Д.. Стихотворения. Примечания http://az.lib.ru/h/hwoshinskaja_n_d/text_0020.shtml (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона/Хвощинская-Зайончковская, Надежда Дмитриевна https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%AD%D0%A1%D0%91%D0%95/%D0%A5%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%97%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F,_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (Erişim Tarihi: 11.01.2019)

Sadıgov Ramin “Lavr Kornilov: Darbeci Bir Generalin Portresi” https://www.academia.edu/30396477/LAVR_KORN%C4%B0LOV_DARBEC%C4%B0_B%C4%B0R_GENERAL%C4%B0N_PORTRES%C4%B0 (Erişim T. 05.05.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: ÖZLEM SARIHAN

Doğum Tarihi ve Yeri: 08.06.1989 / SARIGÖL

Medeni Durumu: Bekar

Tel: + 905437365092

Email: ozlemsarihan@windowslive.com

EĞİTİM

Erciyes Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Eğitimi 09.2012- devam etmektedir.

Erciyes Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı 2007-2012

Salihli Sekine Evren Anadolu Lisesi

2003-2007

YABANCI DİL

Rusça, İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Türk Hava Yolları